

רבי אברהם אבולאפיא

חייו שמתו והלך נפשד

מאת

ד"ר ע. גינציג.

קראקא תרס"ד.

בדמומו של יוסף פישער (נראדנאססע ני 62).

KRAKAU 1904.

Druck von Jozef Fischer — Verlag des Verfassers.

תכן הענינים.

מ ב ו א.

והקבלה והתלמוד, יחס שתי השטות האלו זו לזו. האגדה יסודתה בתורת הרוזים. הספר „שעור קטח“. הרבנים נמשכים אחרי תורת הקבלה החדשה. הרמבין והרשב"א. הריב בין דודשי הקבלה ומתנגדיה. שורש שגגת המקובלים להתלמוד ולכל הנמשכים אחריו).

5-7

א.

ר' אברהם אבולאפיא. תלדו הלך נפשו. היותו והרפתקאותיו. חזרו של אבולאפיא והרוחות המנשבות בימים ההם. ר' הלל סווירונא. אבולאפיא מעמיק חקר בודיעת שונות. הוא חותר למצוא ולחשיג סוד חיות העולם וההתנתו. למודי הקבלה: אין סוף ועשר ספירות. הערכוביא בהלמודים האלה. אבולאפיא קורא תגר עליהם ומשתדל להפיץ אור על הסתירות האלה. ההשתמשות בנוסריקון, צירוף ונימסריא. יסודי השפה הזאת. ההבנות הדרושות להשגת הנבואה. השקפת אבולאפיא על השפה החידתית הזאת).

8-16

ב.

מצב היהודים בארצות שונות בשנות המאה ה"ב והי"ג. מלחמה לכתונה גדולה שברוסא בהיהדות. האפיפיור אינוקנטיו השלישי ראש צוררי היהודים. זמן הזכוים הדתיים. שרפת התלמוד. התגברות הצרות והרדימות. התקוה לקץ הגלות וביאת המשיח. תת העם יד לכל קנאי, לכל נביא ומשיח שקר. הנביא השקר דוד אל רואי כפרים. השפעת הסקרים החסניים ההם על לב אבולאפיא. תנכו ונדרו. הגלות כעור משיח וגואל ישראל. הספר „רויאל“ וסחברו. השתדלות אבולאפיא להביא את האפיפיור ניקלאוס השלישי במסורת ברית היהדות. תלמודיו המובהקים: ר' נסרוניא מצורת, ר' סעדיה בר' יצחק מסגילסון, ר' שמאל הנביא ור' יוסף ניקסאליה. השזעת האחרון על המקובלים. שפתו של אבולאפיא כאלהות. למודיו נושאים עליהם חותם תכנית האמונה הגוצרית. הקירותיו ודמויותיו מעורים השך בלב הרבנים והתורניים. תוכחת בן אדרת (הרשב"א) נגדו. התגלות אבולאפיא. תסיסת דעית והשקפת בדרך התגרות אל התורה התלמודית. שגת אבולאפיא

17-25

התלמוד ולנשאי כליו).

ג.

(המסכה הגדולה שקמה על ידי שטת אבולאפיא בחשקפת העם הדתית. תתועים וסתיות. ערבוביא של יסודות והשקפת סכוישים ומתנגדים זה לזה. המסכה ספרי הקודש את משמעותם המשושה וליחס לדבריהם כונות סחיות על דרך משל והידרה. בעלי הרסו והמשל והמתלספים. רבי לוי בן חיים סווילרנאש מן הסמסלים. השקפת אבולאפיא ויחוסו להסבארים הסתלספים. שבע נתיבות התורה. תכס הורת הרוזים הנצרי בנוטינורא. הרבכת אוחיות וצרוס סרות הקבלה האמתית עפ"י שטת אבולאפיא. ההשגה הנבואית. התועלת שהביאה תורת אבולאפיא. להתפתחות רגש הדתי בישראל. ההתעדרות וההתלהבות. הסוננו הסוסית של אבולאפיא. הלך נפשו ותכונות רוחו. הנתגו המעשית. תתועי תישיו והתרגשית דמונית. התגלות נבואית. אתרית חיו. ספריו וחברויו. תוכנס סגונם. הקבלה המעשית).

26-34

מ ב א

(הקבלה והתלמוד. יחס שתי השמות האלה זו לזו. האגדה יסודתה בתורת הרוזים. חספי "שער קומה". הרבנים נמצאים אחרי תורת הקבלה החדשה. הרמב"ן והרשב"א. הריב בין הרוזי הקבלה ומתנגדיה. שורש שנאת המקובלים להתלמוד ולכל הנמשכים אחריו).

הקבלה והתלמוד היו מאז מעולם שתי נטיות שונות מתנגדות זו לזו ומלחמה להאזנת בשניה מדור דור. מעת שהחלה תורת הקבלה לתפוס לה מקום בחיי עמנו ולהשתרש בישראל נצבה כצרה לעומת השמה התלמודית ותהי עוינת את כל הדבקים בה והמחזיקים במעודה.

בימים הראשונים, כל עוד היתה תורת הרוזים הזאת בראשית עלומה, כל עוד לא העמיקה חקר במעשה בראשית ובמסתרי הבריאה, היו שתי השמות האלה נאחזות ומסובכות יחד וישפיעו זו לזו שפע רב. כל היודע פירק בחכמת הקבלה הקדומה ימצא דמיון שלם והשתוות נמורה בין המקובלים הראשונים ובין בעלי התלמוד בכמה דברים: בנמטי חייהם ובמדות דרך ארץ, בצניעות ותיקון, בחסידות אנשי מעשה, במנהגיהם בבית ובחוק, בשמירת מדרת דבורם, בהזירתם מכל נדר ושבועה, בהתרחקם מגאון וגאון ומתאות המתורות, בשקידתם להתנבר על רוחם, לכבוש את יצרם, להבניע את הזומר ולסגף את העוף, להיות רצוי לכל אדם, וכיצא בהיבנה דעות ואמונות כאלה. כבר יודע כי חלק גדול של האגדה יסודתה בתורת הרוזים ובחקירת הנסתר על פי התכנית שקבעה לה השמה הזאת בימים החם. בנשות המאה הששית לערב, מרם עוד נחממה עבודת התלמוד בלמודיה, התחברו שתי הנטיות האלה יחד להשפיע שפע חיי הרוח על כל פזרי האומה ותפוצותיה ויטביעו החמץ על העת ההיא, אשר תוצאותיה נראו בילדי רוחם של חכמי ספרד בתקופה הפרחת המליצה והמדעים, ממקור אחד, מארץ הגליל, ערש ילדות אמונת הנצורים, יצאו שתידין לקבץ את כל הרעיונות והדעות המפוזרים אל מרכז אחד, להעביר למגינו את אשר דורו והגו בני עמנו בכל המקומות ובכל הזמנים לפני זה על דבר העולם והחיים, על דבר הישוב וההשכלה ועל כל עניני המחקר וההתבוננות בסלאי הטבע על פי סדר קבוע ושמה מסוימה, לעשות שלום בין דעות היהדות והגיני המילוסופיא היונית ולהכבר את התורה

והחכמה, האמונה והדעת, להיות האוהל אחד. הגה אחד מספרי הרי"ם הקדמונים, שעור קומה, המכיל הנשמות נסות ונראות, נולד על ברכי האגדה ועל ידה נודע לנו בפעם הראשונה מיבו ופנעו של הספר הזה, אשר היה ראש וראשון להשמה הזאת. גם נעלה הוא מעל כל ספק, כי בעלי האגדה הראשונים עמדו בבטח הקבלה ויעשו אתה תורה, הגו והתבוננו בה ויתנו לה מהלכים במשנתם ובדרשותיהם ולפעמים בקשו וימצאו עזר וסעד לדעותיה וחזק להשערותיה התלויות בשערה, בהשתדלם להטות את הכתובים והמקראות אל מהלך השקפותיה ודעותיה הצרופות. כה נמצא באגדות דר' ישמעאל ור' עקיבא את הצורה המבהילה המשממה, היא צורת שיעור קומה שנאמר באלפא ביתא דר' עקיבא: אמר רבי ישמעאל אני ועקיבא ערבים בדבר הזה שכך הוא גדול כבודו אבל בשעור נבדו אין סוף זהו שנאמר ושכינת עזו נבנהי מרומים וכו' ⁽¹⁾. ואמר רבי ישמעאל סח לי משה רבנו שר הפנים בשעה שעלה משה למרום צדה הקביה אותי ונתן לי משיעור קומה שלו עי אלף פסאות וכו' ⁽²⁾. מלבד זה נמצא בספרות התלמוד כר נרחב לחכמת המסתרים ועל פי הגיני המחקר ועל פי רוח הסוד והתעלומה אשר במקומות רבים מבין שורות ההגדה יצהירו נוכח לראות את הקשר והיחס, את הרתוק הנעלם המחבר את התלמוד אל תורת הקבלה הקדומה, עיי ההתחברות הזאת שהיתה בין הקבלה והתלמוד הצליחה תורת המסתרים להכות שרשים חזקים על אדמת ישראל ולפרוש לאט לאט את כנפי ממשלתה על כל תפוצות הגולה, אך כמעט הרהיבה הקבלה את צעדיה ותהי לשפה ערוכה ולספרות עומדת בפני עצמה, כמעט הרחיקו בעלי בריחה ללכת בדעותיהם ואמנת כדהבינים במפעלות אלהים היתה להם לראש פנה, או החלד האמנה להביט בעין חשד על הכת המתחדשת הזאת ואז קמו בעלי התלמוד ויחזרו בכל כחם להשפיל את ערכה בעיני הדמוק והגביל את קהל מעריציה, והמקובלים לא חדלו גם הם מעשות כל מה שבכחם להפך עצת אויביהם, כי גם עליהם נחה רוח מלחמה ויצאו חוצץ לקראת הרבנים בעלי התלמוד, ועומי נמשם, לתרפם, לנרפם ולהמיט עליהם ועל למודיהם גם יחד לענ וקלם מרבה להכיל.

ככה הגנו רואים גם בתחלת מאת השלש עשרה לספר הרגיל, בראשית צמיחת הקבלה, רבנים מפלגים ארזי התורה כרי יודדה כרי יקר הצרפתי, הרמב"ן והרשב"א נוטים בסתר לבם גם אחרי הקבלה המעשית, לפי מבין הזמן הודא, ומשתדלים לדתאימה עם התלמוד ולהשלים בינה ובין ההלכה, כאשר השלים הרמב"ם בין התורה והפילוסופיא, בין עיקרי הדת והמושגים הפילוסופיים שבימיו. אבל אחרי כן קם דור חדש אשר השקיע את עצמו בתורת הקבלה יותר מדי וישתדל לעשותה לתורת העם ולקנין הכללי, להרחיב חוג למודיה על כל עיני החיים המוסריים והדתיים ולמצוא בה חזות הכל: עולם מסודר באצילות אלוהית וכלו נבנה בחסד עליוני, תבל מלאה הדרת השכינה האלוהית ולית אתר פנוי ממנה, ואז עמדה נגדו היהדות התלמודית המקפדת על כל המעשים, על קיום כל מצות

⁽¹⁾ מובא בפירושו של ר' הירץ מריוס להתפלה, האדרת והאמונה" בשם המדוש אותיות דר' עקיבא.

⁽²⁾ ילקום ראובני בשם פרקי היכלות.

הדת בכל פרטיהן ודקדוקיהן, ותערוך מלחמה עם בעלי הקבלה, יען כי ולולו לפי דעתה בחשיבות התורה המסורה ובקיום המצות והכניסו כונות זרות ומשנים זרים בפשט המקראות, בהקיסם את כל מלה ומלה שבתורה סודות ורמזים אין חקר, ומצד השני אזור גם המקובלים חיל ויגרו מרחן בהיהדות התלמודית, כי לא מצאו די ספוקם בנשמות חקירותיה ודרושיה, במנהגיה ולמודיה הקרים, יען כי לפי הגות רוחם חסרה להם אותה הרוחניות, אותם החיים הפנימיים, התרוסמות הל"ב והתפעלות הרגש אשר מצאו בהקבלה, ועל כן בוז וילענו לה ונהפכו לה לאויבים.

ההתנגדות הזאת היתה הולכת ומתמדת בכל מאת השלש עשרה ופעולתה נרמה: לדלול השלמות המושכלת וריכות ומדנים על אודות אמונות ודעות בעולמו של ישראל, במשך הזמן דהפו שתי הגמיות השונות אשה את אחרתה יותר ויותר ויגדל המרחק בין הקצוות עד מאד. בחצי המאה היינ הכניסו את השנאה וההתנגדות הזאת גם לתוך למודי הקבלה ועיקרי הלכותיה ותהי השנאה הזאת בעצמה לשמה חדשה בתורת הקבלה, השמה החדשה הזאת יצאה מבית מדרשם של המקובלים החדשים, בעלי דמיון והויה, שאחרי דור הרמב"ן, ובראשם עומד האיש אשר שמו הצבנו בראש מאמרנו זה.

א.

ר' אברהם אבולאפיא. תולדתו וחלך נפשו. היותו והרפתקאותיו. רדו של אבולאפיא והרעות המנשבות כימים החם. ר' הלל סויוונגא. אבולאפיא מעמק חקר ביריעת שונות. הוא תורו למצוא ולהשיג סוד היות העולם והנהגתו. לסורי הקבלה: אין סוף ועשר ספירות. הערבוביא בהלמודים האלה. אבולאפיא קרא הגר עליהם ומשתדל להפיץ את על הסתירות האלה. החשתמשות בנוסריקון, צירוף וניססריא. יסורי השטה הזאת. הדכנות הדרושות לחשת הנבואה. השקפת אבולאפיא על השטה היהודית הזאת).

רבי אברהם ברי שמואל אבולאפיא הוא בכלל חזן בלתי נפרך בספרותנו. תמונה נפלאה ויחידה במינה. הוא היה אחד האנשים המצוינים בציונים ותכונתם; בו נחזה תמונת איש מקורי בכל יתרונותיו ומגרעותיו. אבולאפיא היה נוטה מסבנו לדמיון הזויה והיו נבר נפלא במעשיו ופחו כמים ברות. בעל כשרונות נפלאים. אשר מדו היה מלא רעיונות רמים ורנשות נעלים. סודות ודמיונות אין קץ. הוא היה חד השכל ובעל ידיעות רבות. אך בכל מעלות רדו היה מתהולל ומשתגע וירקע שחקים בהסתכלותו ויבקש לו תמיד חדשות ונצרות אשר בעולם החלומות ומפלאות הדמיון יסודך. אבולאפיא איש הרנש לא מצא קורת רוח בדגיוני. המתחכמים המתפלספים של בני דורו: המלוסופיא מצד אחד והיהדות האסכולסתקית מצד השני במשפטיהן הצנומים והיבשים בלי כל רעיון מלבב. בלי כל לחלוחית של רנשי לב והתפעלות הנפש. לא הרגיעו את לבו הסוער והמתרנש. אולם גם בהקבלה ולמדו עשרת הספירות עם כל נצוציהם וקויהם הדקים. כפי שנתמשמו או בין המקובלים השונים. בתור תולדה מחיבת מהשקפת בני הדור והוא. גם בהם לא נתקררה דעתו. יען כי לא היה בכחם לחדוד לעומק לבה של האומה הישראלית ולא היו מכשרים לפי טבעם להסתכל לתנאי החיים ולהיות תורת העם. ועל כן היה כובש דרך חדשה לעצמו ויאמר לשונות סדרי מעשה בראשית ולשרד כל מערכות העולם הנגלה והנסתר על ידי למודים והניונות חדשים. רמים ונשאים. אשר המלוסופיא והקבלה של בני דורו לא חשוינה אליהם בערכם.

דורו של אבולאפיא היה. כאשר אמרנו. דור התסיסה והתפרדות האמונה מהדעת; החסידות התרחקה יותר ויותר מן החקירה. והחקירה חלצה מהאמונה ותהינה שתיהן צרות זו לזו; ובעצם מלחמת הדעות והאמונות ננשה הקבלה והתפרוש צלה ותסוכך בענה את תורת יסודי דת ישראל. הוכחו. אם נמצאו בהמלוסופיא המימונית דעות נספרות. אם יש להתרחק ממנה. או אם דעותיה טובות ונכחות הן ועקריה ויסודותיה הם הם עקרי היהדות ויסודותיה — הוכחו הזה חזר ונעזר עתה להגלי התורה החדשה שיצאה מבית מדרשו של המקובל הצעיר הזה להאמיל בסליתת את בית היהדות הרבנית ולהחזיר את העולם העברי לתרו ובה. גם אבולאפיא היה נמשך

בתחלה אחרי מדר ר' הלל ברי שמאל מווירונא אל חררי הפלוסופיא המימנית וישקוד עליה בשקידה נמרצה, אך עד מדרה משך ידיו ממנה לנמרי וסנה לה עורף וינמור בלבו לחדש את פני הקבלה. להוציאה מססגר הפלוסופיא ולתת לה צורה חדשה, צורה רוממה ונשגבת, צורת קבלה נבואית, אלוהית, תודיית.

חיי האישי החולם הזה היו מתאימים לרנשי לבו הפוער, כי כל ימיו היה נע ונד ונדרף מעיר לעיר וממדינה למדינה ולא מצא מנוח לכף רגליו, כאשר רדף כל ימי חייו אחרי נקודת האמת, מבלי מצוא מרנוע לנמשו. מה שנמלא ביוחד בחייו הוא רוע פולן, אף מאורע אחד לא סייע להתפתחות כחותיו, ולהיפך, כמה וכמה מאורעות עכבו את דרך התפתחותו ומנעוהו מלמצוא דרכו בחיים, אולם בכל מצבו החומרי הרע הצליח באמצעות נאוונת רוחו, להצמיח בעולם הדעות והמחשבות ולעשות לו שם בחכמת הקבלה, ר' אברהם אבולאפיא נולד בשנת 1240 למספר הרגיל בעיר סרקססיה (סרנטא) אשר במדינת ארגוניה, ובעודנו ילד יצא עם בית אביו למלדיה אשר במדינת נבארדה. עד היותו בן שמונה עשרה שנה למד תורה מפי אביו — כאשר יספר בעצמו — עם רדוק ובאורי המפורשים וקצת משנה ותלמוד, ואז מת עליו אביו וישאר ברד ונלמד באין משען ומנהל, שנתיים ימים אחרי כן תקפה עליו רוח דמיונו ותסתהו לשוט בארץ לתור ולבקש את הגדר סמבטיון ושכמו ישראל העתיקים, אשר לפי מסורת ההגדה תקעו את אהלם מעבר הגדר והלאה, אבל מסני התנ"ך שנבר אז בין ישמעאל ועשו, כלומר מפני המלחמה הכבדה שהיתה אז בין הנצרים שהתישבו בפלשתינא ובין המחמדים במצרים, היה מוכרח לשוב על עקבו ולהשאר בעכו, משם עבר אחרי כן עוד במקומות שונים דרך ארץ יון ואיטליה ויבא לעיר קסואה הקרובה לרומי, אחרי שבתו שנים מספר באיטליה שב ארצה ספרד ונתישב בברצלונא, אמנם מסעותיו אלה מתחתית הררי פיריניא (ספרד ופורטוגל) עד לב ארץ ישראל ומשם לסיציליה ואיטליה הרחיבו וזג ידעותיו וצרפו ובררו את דעותיו, כי למרות פחזותו והתלהבותו היה הוא איש אשר השגיל מכל מלמדיו ומכל חיוונות החיים, להיות צופה ומביט עליהם ולהוציא מהם לקח טוב ולהתעורר על ידיהם למחשבות גדולות, כל צרותיו ותלאותיו לא עצרו בעדו מדרוש את החכמה ולא כלאו את רוחו המשתוקק למדעים, ובכל הרעות אשר מצאוהו לא מש מעולם החקירה בידעות שונות וכדברים שהם כבשנו של עולם, בהיותו כבן שלשים התעוררה בקרבו תשוקה עצומה להגיון ופלוסופיא, לתכמה וידעה ברורה אשר לא עזבתהו כל ימי חייו, בקסואה אשר במדינת איטליה התחבר להפלוסוף הגידע ר' הלל מווירונא והוא הגדה בחכמת הפלוסופיא והכין לבו בעודו בימי בחרותו להעמיק חקר בספר, מורה נבוכים ובשמות הפלוסופים בימים ההם, אח"כ שם כל מעינו בתורת הקבלה ויהנה בה יומם ולילה ובספרי המקובלים השונים אשר צצו אז ככמהין ופטריות על אדמת ספרד, והגה בתחלה היתה הקבלה כל ישעו וחסנו ומשורשו היחודי בחיים; היא מלאה את כל חללו של עולמו ובאמסקלריא שלה ראה את כל העולם, המון כל המעשים שמבראשית אשר באו ונהיו וכל המעשים העתידיים להיות, אך עד מדרה בתלה נמשו גם בה ובלמדיה הקרים והיבשים, כי גם היא היתה אז נעדרת כל רנש תנועה וחיים, יען כי התכונה ברי אמת של ההגיון והפלוסוף, באופן שהדיוקים והשקלא ופריא במושגי הקבלה היו

העיקר ואל התוכן הפנימי לא שמו לב. ועל כן מנה לו אל מקצוע אחר, למצוא את האמת הפנימית, ההכרה הצרופה והאמתית, המסתתרת בחקר אלוה ובסוד בריאת העולם.

באחד מספריו שבו רשם אבולאפיא קצת מתולדות חייו יתאר הוא בעצמו את הלך נפשו. אופן למודו ואורח חינוכו כדברים האלה: גולדתי בסרקוסטה של אינזן אשר במלכות ספיר, וטרם הנמלי, כלומר בעוד הייתי יונק חלב משרי אמי (יצאתי) עם אחי ואחיותי, והעיר ההיא קרובה לארץ מולדתי מהלך שש עשרה פרסאות, ונדלתי על נהר אבריה הוא הנדר העובר בשני המקומות הנזכרים פה, ואחל לקרוא מקרא עם הפירוש והרקדוק ר"ל כל התורה שבכתב שהיא כ"ד ספרים לפני אבא מארי ז"ל, ואוסף עוד ללמוד קצת משנה וקצת תלמוד לפניו ז"ל שרוב למודי היה ממנו, ואני בן ח"י שנה והוא מת... ואשים פני לבוא לעיר קסואה ומצאתי שם איש נכבד חכם ונבון פלוסוף ורופא מומחה ושמו ר' הלל ז"ל ואתחברא אתו ואלמוד לפניו מעט מחכמת הפלוסופיא ומיד נמתקה לי מאד ואשתדל ביריעתה בכל כחי ובכל מאדי ואהנה בה יומם ולילה ולא נתקרה דעתי ומחשבתי עד שלמדתי מורה נבוכים פעמים רבות ונס למדתיו במקומות הרבה בקסואה לארבעה במקרה ויצאו לתרבות רעות כי נערים בלי מדע היו ועזבתים... ואני בזמן היותי בן א"ל שנה במדינת ברצלונא העירני ה' מישנתי ואלמוד ספר יצירה עם פירושו ותהי עלי רוח ה' ואכתוב ספרי חכמות ומהם ספרי נבואות מופלאים ותחי רוחי בקרבי ורוח ה' הגיע לפי ורוח קרושה נוססה כי ואראה מראות נוראות רבות ונפלאות על ידי מופת ואות ובכללם התקצבו סביבי רוחות קנאות וראיתי דמויות ושניאות ונבהלו רעיוני על כי לא מצאתי איש מאישי מיני שיוזני הדרך אשר אלך בה ועל כן הייתי כעור ממשש בצדדים מ"ז שנה והשמן עומד על ימיני לשמנה והייתי משנע ממראה עיני אשר ראיתי לקיים דברי התורה ולהתם הקללה השניה י"ה שנה עד אשר חנני אלהים עצת (קצת) מדע ויהי ה' עמי לעזרה...⁽¹⁾

הנה כן התאמץ אבולאפיא יותר מכל אשר לפניו למצוא לו דרך סלולה בהלך עיונו במחקר וקבלה, לבוא עד תכונת סתרי פליאות היצירה וההנהגה האלהית. הוא לא הלך בעינים עצומות אחרי המתחכמים והמתפלספים המתפארים בחכורי האמות, כי מצא את לבבו להגיח הנתות ולהביע דעות לא לכד נגד בעלי הפלוסופיא כי אם גם נגד חכמי התלמוד ונגד אבות הקבלה בכבודם ובעצמם.

כטרע מצאות הספירות הוא היסוד אשר עליו נוסדה כל הקבלה, עד שאם תפולנה הן תפול עמהן כל הקבלה, ובכל זאת נבוכו בהן מאד המקובלים. הוראת עשר הספירות היא בכלל לשבר את האזן ולקרב אל המשכיל וההשנה האנושית את תוצאות הבריאה והעולם השפל מסקור אל עליון העומד למעלה מההייה והמצאות. על יסוד העיקר הזה כי האלהים הוא למעלה מן המושג, נשנב מעל כל מחשבה ואובנתא דלבא, מצאו להם המקובלים לנחוצן לבנות שמה שלמה ולהסביר על ידה את ההשנחה הרוממה והגאולה בדרך השתלשלות והתפתחות עדי הגיעה אל הנבראים השפלים פה בארץ מטה, והגבילו את מדרגת ההתפתחות וקראו להן, ספירות, ואת העשר ספירות יחלקו גם כן לשלש מחלקות כוללות והן: שלש בעולם השכל, שלש בעולם הגשם וארבע בעולם הפנע, או כאשר

⁽¹⁾ בספרו, אוצר עין נגוז" כפי שהביא יילינג (בית המדרש ה"ג בסבוא עמוד XLI).

יאמרו המקובלים המאוחרים: עולם השכליים, עולם הגלגלים ועולם השפל, והחדים: המשוכל, המורגש והמופבע, והנה בנוגע לאופן ההתהוות של הספירות מחולקים בזה הדעות: לפי המקובלים הקדמונים אצל האיךסוף מסנו בתחלה את הכח או הספירה הראשונה, הכוללת בקרבה את כל הספירות; והיא, הספירה הראשונה, היתה נמצאת באיךסוף מקדם קדמתה, ואך על ידי פעולה באה לידי התגלות ותצא מן הכח אל הפועל, וסמנה נאצלו אחרי כן כל יתר הספירות. בעלי השמה הזאת מטעמים ביותר, כי הספירה הראשונה וכל הבאות אחריה לא נבראו כי אם נאצלו, והחלוק שבין בריאה לאצילות ינדיר ר' עזריאל, אבי אבות הקבלה, על פי הגדר היה: כל בריאה שנוטלין ממנה תתמסר, ותתחסר, אולם כח האצילות שנוטלין ממנו ואיננו חסרי, וכחסבה הראשונה הנה שלמות תכלית ובלתי מצומצמת במקום וזמן, ובכיו לא תשוניה להמאציל האין סוף בכל התנאים והסגולות; ולדעת קצת הנה האיךסוף לברו הוא נצחי, בעוד שהספירות וכל הנמשך אחריהן נולדו בזמן ונתחדשו ממנו, מהא"ם, בחדוש נמור, וגם עתה אינן מתקיימות כי אם מכח השפע שמשפיע עליהן הא"ם, שאל הוא היה מסלק מהן אורו אפילו רגע, או יהיה הכל כלה ואובד, ר"ל אז ישוב הכל אל תוך הא"ם אשר ממנו יצאו¹, והספירות האלה, שמשפיע עשה, משונות הן כל אחת מחברתה ומה שיש בוז אין בוז ומה שחפעל זו לא תפעל זו², יוצא מזה, כי הספירות הנאצלות מהאיךסוף הן בלתי נכול ובכל זאת הן המגבל הראשון; הן מגבלות ובלתי מגבלות בזמן אחד: בזמן שאיךסוף משפיע עליהן מהשלמתו הן דומין לו בשלמות ובלתי תכלית, ובהמנע מהן השפע הזה חסרים ובעלי נכול, בכח התורה הזאת חשבו המקובלים להרחיק את הזרות הנראית להמתפלסים בהיות הישר בין האיךסוף ובין עולם הגשם על ידי הבריאה, אבל לא עלתה בידם הישב, אולם הצד הזוטר רפה בהשמה הזאת היא כי אין לה מושג ברור והבנה שלמה ממהות הספירות והכונתן: לדעת קצת הן, עצמות, ר"ל מעצמותו של הא"ם³, לדעת אחרים אינן מעצמותו, אלא הן רק כלים או מדות, ואחרים אומרים, שחיו לחשוב לא כזה ולא כזה, שדרי לדעת הראשונה היינו ממילים רבוי באיךסוף, והיו לומר כן, ולדעת האחרונה ישאר הא"ם בלי שום מדה וכלי, ויהיה אם כן כאלו אינו, והעולם יהיה נמסר לנמרי ביד הספירות, ומאחר שאי אפשר לחשוב בהחלף לא כזה ולא כזה, הנה חושבים לתקן את הכל באמרו, שהספירות הן עצמות וכלים גם יחד, ור"ל שיש בהן נשמה ונוף, והנשמה היא עצמות והנוף הוא הכלי⁴, על הערכוביאה הזאת התעורר אבולאפיא ויתאמץ להתיר את הקשר המסוכך הזה ולהסיר את הצעיף מעל פני המסתרים האלה, במקומות שונים ומספרים אנה ואנה בספריו השונים הוא מוציא דין קשה על הלמודים האלה וקורא תגר עליהם, אם כי כבר נתקבלו בימיו בכל תפוצת הגולה, ככה הוא מפיח דברים נגד בעלי הספירות האמרים, כי הספירות הן כחות נבדלים ונפרדים בפבע השם, ומתרעם עליהם לאמר: בעלי הקבלה והספירות חשבו

¹ פרס רמונים שער ה' פרק י"ג.

² שומר אמונים וכוח א' סימן מ"ה.

³ אל הרעה הזאת כוון בלי ספק גם הזוהר במאמרו (ת"ג בארזא וזטא רפ"ח):

עתיקא קדישא ונהורין ריליה חד הוא".

⁴ פרס רמונים שער ד' פרק א'—ד'.

ליחד את השם ולכרוז מאמנת השלוש ועשרהו¹) וכמו שהגוים אומרים הוא שלשה והשלושה אחד כן מקצת בעלי הקבלה מאמינים ואומרים כי האלהות עשר ספירות והעשרה הם אחד, והנה הם רבוזו תכלית הרבי והרכיבוהו תכלית המרכבה ואין רבוזו אחר העשרה, ואלה יודעים שלא עלה משה למעלה מעשרה ולא ירדה השכינה למטה מעשרה ולא הבדילו בין הצבור שהם תשעה ובין שליח הצבור שהוא עשירי²). במקום אחר הוא מקמרני עליהם ואומר: הם (המקובלים) אומרים שקבלו מן הגבאים ומן החכמים שיש שם עשר ספירות בלימה ועל ידי הספירות ברא הנורא העולם כלו וקראו לכל ספירה וספירה שמות מהם משותפים ומהם מיוחדים וכששאלנום לא ידעו היודעים מהם אלה הספירות על איזה דבר יפלו שמותיהם בעצם אם על נוסים ממש או על חומרים בלי צורות או על צורות בלתי בעלי חומר או על מקרים נשואים על ניסים והם כחות בם או על נפשות נפרדות מבלי נושא או על דעות הנקראים שכלים נפרדים³). אבל אומרים שלפי אמינותם הם ענינים נשפעים מאלוה ית' והם אינם בלעדיו נמצאים ולא הוא זולתם היום, אבל לפני היצירה היו בו ית' מרמזים נכח והוא אשר הוציאם מן הכח אל הפועל כשצוה לברוא את העולם וקוראים שם אחת מהספירות רצון ולא ימצאו בעצמם דרך לקראו נברא גם לא ימצאו דרך לקראו קדמון וכן קרה להם בשם מחשבה שקראוהו כתר עליון והוא אצלם ספירה ראשונה והעשירית אצלם שכינה וקראוהו צדק והשמות יודעים מספריהם והם נבוכים בהם מאד⁴). לפי דעתו הוא, הכל הוא אחדות נמורה ומחלמת ועשר הספירות הן רק צדפי שמות, שהם פעולות האל המיוחד, כי כשתתיר כל קשרי הספירות תיחדם בעל כרחך וכשתיחדם תכלית היחוד לא תמצא בם כי אם היחוד וכשתהיה מיוחד מן המיוחד לא תמצא שם שום ספירה כי אם הסבה הראשונה לבדי.

באנרתו. שבע נתיבות התורה אשר שלח לאחד מאהבינו הוא קורא תנר גם על הקבלה המעשית שנתחדשה ונתפשטה לרוב בימים ההם בארץ אשכנז. יען כי הביאה את המאמינים בה לכלל טעות גדולה, בהיותם קוראים עצמם בקצת ארצות ידועות בשם מפורסם בדרכי הקבלה בעלי שמות, והטעות היא, שהם הישבים שיעשו

¹ כדברים האלה השמיע גם הריב"ש בתשובותיו סי' קנ"ו: „וכבר שמעתי אחד מן המתלמדים מספר בנגות המקובלים והיה אומר הנוצרים מאמיני השלוש והמקובלים מאמיני העשיריות“.

² באנרתו לר' יהודה הסכנה שלמן נגד הרשב"א, הנדפסה אצל יילינג (נגזי חכמת הקבלה עמוד 19).

³ על הספירות האלה עמדו מלבד אבולאפיא גם מתנגדים אחרים בסוף הסאה הי"ג ובתחלת הסאה הי"ד. בה יאמר ר' שלמה בן ר' שמעון דוראן (הרשב"ש) בשו"ת סי' קפ"ט: „עוד שהם (המקובלים) לא ידעו אלו עשר ספירות מה הן, אם הן תואמים או שמות, או השמעות שומעות מאתו יתברך“. גם המקובל ד' יצחק אבן ווקר בם הקבלה שלו רומז על חלוקי הדעות האלה: נמלה מחלוקת בין המקובלים... יש מהם שיאמרו ששמעו מן האין סוף עשרה שכלים וקראו אותם ספירות... והציעו שהספירות שמעה ממנה שמע שקראוהו כתר... ומהם מי שיאמין שאין שם כי אם י' ספירות והסכנה האחת יתברך הוא השכל האחד מהם נקרא כתר ושענה ממנה חכמה וכו'.

⁴ בספרו „אמרי שפר“ (יילינג, תהילים וסויה והקבלה“ עמוד 88).

פליאות עם כח השמות בהשבעות כשיזכירום בפרים בלי שום ידיעה והבנה בענין הוראתם וימרו שהיו פורחים באויר על קנים וימרו שזנאיהם בדבריהם וכבו אש וישתקו דים מעצמי בשם ויתוצא באלו השבעות והדמויות אין חקר עד שהביאתם המחשבה הכתוב לחשוב שעם השבעותיהם ההבליות יכריחו אשת איש להביאה בחצי הלילה אל מפתח מעצמה כדמות משוגעת עד שתפארו קצתם בשרם כבר בחגו זה ונסוהו ועלה בידם' ובספרו. ה"י עולם הבאי הוא יאמר: אבל הסתאים שאין בהם דעת תושבים שהשם אשר מסר שמתיו שהם כלי המציאה כלה לאדם להשתמש בהם בהבלי מחשבותם ובשקרי דמויות ולפעול בהן כחספן שנוי טבעיות או ענינים דומים להפכי טבעיות או דברים רחוקים להשיגם וישנו עם הטבעיות והזכרות מדומות וכל זה אינו מדעת והשכל. שאין ספק שלא נתן כלי מלחמתו ביד אחרים להלחם כנגדו ולעמוד כנגד רצונו והכסילים, האוילים תושבים שהנביאים והחכמים הראשונים פעלו בשמחה לצורך עצמם ומביאים ראיה מהכתובים הצריכים פירושים ארוכים ומפרשים אותם כפי דעתם כאלו הנביאים והחכמים הודיעם פירושי דבריהם... וזה כלו קרה להמון חכמי דורנו, ולא ינוח ולא ישקוט מהנכוח את משונתם על פניהם ומזהיר את השלמים אנשי המעלות' להתרחק מן היעוור הזה ולבקש את האמת בהשגת מציאות השם המיוחדת לחכמים.

אבולפסיא היה הראשון אשר הרגיש בקושי הנמצאה בשמית המקובלים ההולכים לפניו. בהיות בהן לפי הבנתו פתירה למשני היהדות, וישתדל להפיץ איר על הענין המסובך הזה, ועל כן נתן אל לבו לחפש אחרי נקודת האמת, להתגבר בשכלו ובהארה פנימית ולהשתלם בהשגה אמיתית, כלומר להשיג על ידה סוד היות העולם ואמתת מציאות השם על בודיה. לתכלית זאת העמיק חקר בכל היריעות השמושיות ובמחקרי הפלומפוא, בלמוד, תלמוד נטרא ופוסקים, בהנין וחכמת הטבע, בחכמת הרפואה ובחכמת האלמות על דרך המחקר, אבל עוד במבחר ימיו ראה והביר, כי התורה בכבודה ובעצמה, כלומר הנטרא בכל פלפוליה וחדודיה לא תעזור כח לקרוע חלונות בכתי אופל אלה וכי גם שאר היריעות לא ישיפעו עליו רוח הקדושה ולא יביאו אותו אל תפארת הגבואה, אשר אליה חשוקתו, כי אם אל התהללות החכמה, אל אותה היהורא המדעית אשר הצמינו בה כל תלמידי אריסטו ואשר היא רחוקה מסמרתה, ועל כן שקד יום ולילה על דלתי הקבלה והגנה בה בשקידה רבה ועצומה עד אשר זכה לעמיד על סודה ולבוא עד תכונתה, ואז בהגיעו אל השמות ובהתייז את קשרי התחתמת נגלה אליו אדון הכל וגלה לו את סודו והודיעו עד קץ הגלות וזמן התחלת הגאולה' ואז זכה להארה אמיתית וימצא תחבולה להמשיך השראת השכינה ולגלות מסתרי הגבואה העליונה.

התחבולה הזאת היא המלאכה הנפלאה והמושכלה שכבר אהוו בה רבים, מלאכת מעשה חושב מראשי תבות וצרופי מספרים ואותיות, הגחלקת לשלש מחלקות: גוטריקן, צירוף, גימטריא; בה הרבה להשתמש באופן זר ומסובך, והוא לו הדרך האחד המביל אל ההתגלות העליונה. להשגת מדרגת הגבואה ותעלומות סתרי כל חי, בפנה זו הרבה להעמיק מיום שעמד על דעתו ותהי לו נקודה תיכונה בכל תקירותיו ולמדו, יסודי השמה הזאת היא: שבאותיות האלפא ביתא העברית מתעצמים ומתלבשים כל כחות הבריאה, והם יוצאים אל הפועל על ידי נתוח המלות שבתורה.

השמות הקדושים והצטרפן לנוטריקון ונימטריאות. באור הדברים האלה הוא שלפי המקובלים, ואבולאפיא בראשם, לשוננו הקדושה איננה כשאר כל הלשונות, שמצאו ונדלו והסכימו עליהן בני האדם, אלא היא, המצאה אלהית שקדמה לבריאת העולם, ומשמע תיבותיה בתחלה לא היה כי אם משמע רוחני, ואח"כ, ר"ל אחרי אשר נבראו בני האדם, התבות האלה נתנו להם במתנה והשתמשו בהן בדרך העברה בשימוש הנכונה. כן, לדוגמא, מלת עי'ן הוראתה בתחלה היתה אותו הכח הרוחני המתיחס אל העי'ן, וכשנולדו בני האדם השתמשו בה בהוראת העי'ן ממש, וכן גם צורת האותיות, אף על פי שנודע כבר גם מספרי התלמוד, שאינה הצורה העיקרית, אלא צורה שנתחדשה לנו בזמן בית שני, וכן גם צורת הנקודות והמעמים, אע"פ שידוע ומבורר הוא לכל, שאלה הם רק סמנים שנתחדשו לנו לצורך הקריאה בזמן מאוחר מאד, כלן לפי דעת המקובלים קדמו לבריאת העולם, וצורתן איננה הסמית, אלא היא בדיוק כמו שמחייב התיחסן וקישורן אל כתיבתן הרוחניים אשר הם בהספירות¹, מתיחס והתחברות הזאת בא בהכרח לפי הקבלה, שאם יניע איש האותיות או הסימנים האלה, יתנועעו מיד גם הכתות העליונים המתיחסים אליהם, ואם יבטא איש תיבה של שתי אותיות או יותר, כמו, לדוגמא, בראשית, או יתנועע מלאך אשר תחת ידו כל כך כחות כמו שיש אותיות בתיבה וכל אחד מהכחות האלה יש לו עוד תחת ידו כמה כחות אחרים, כל תיבה שבתנ"ך היא אם כן שם של מלאך או איזה כח רוחני, אלא שאפשר לצרף עוד האותיות בפנים שונים עד אין מספר ולהוציא בזה שמות מלאכים אחרים עד אין חקר, גם הקב"ה, כאשר ברא את העולם, ברא אותו על ידי השימוש הזה של האותיות, וע"כ אם היה איש יודע לעשות כל צירופי האותיות כראוי, היה יכול לברוא עולם חדש, ע"כ"פ יוכל האדם ע"י השימוש הזה של האותיות לפעול בעליונים ולעשות נסים ונפלאות עד אין מספר², אבולאפיא התפאר כי ירד לעומקה של החכמה הזאת והבין אותה על בוריה והיה מרוז את תלמידיו לעטוף בנסתרות האלה ולהקדיש להן את כל עתותם וכתותם, אמנם ההתעסקות בהן לבריה איננה מספקת עוד לידעת העתידות והשגת הנבואה הדרושה עוד הכנה גדולה בסגופים, במרישות וניירות מתענוגי המבל ומהמין תשואותיה; דרוש עוד להמית את יצר הרע ולבטל כל התאוות החומריות, לברוח מחיי תענוג ומתאוות בשרים, להדבק רק בחיי רוח ולרדוף אחרי הארה שכלית, להעמיק חקר רק בתורת משה ובסודותיה ורדיה הנעלים, ללבוש לבנים, לשבת כל היום עטוף בשלית ומוכתר בתפלין, להרבות בדבקות והעלאת הנשמה השואפת להתחבר ליצרה, ולהוציא או בשפתיו את שם המסורש ושאר שמות של הקב"ה בקריאה ממושכת, קריאה נעימה ומתוקה בגוונים ידועים ובתנועות וכתובים משונים, עדי, יתחדש עליו פחד ורעדה ועמדו שערתיו וידועעו אבריו, או אז תפול תרדמה על האדם ובא במצב התחלהבות ובמעמד מירדת הגשם מן הגוף, או אז — בהתלקח אש היגש בלב האדם ונילה

¹ פרס רמונים שער כ"ז פרק א' וב'.

² השטה הזאת איננה הרשית ומקורית בעיקרה, ההתעמקות בצדופים נימטריאות ונוטריקון כבר היתה נפרצה באשכנז בבית מדרשם של ר' יהודה חסיד מרינינסבורג ור' אליעזר רוקח מוויורמיוא וגם הרמב"ן החזיק בה בצתי ידיו, אבולאפיא מודה בעצמו כי בשפתו ואת שתקן בקבלה עליו להורות להכמי המקובלים שבאשכנז.

ברעדה תמלא את כל קרבני — ירד השפע האלהי על בחיר האנושי הזה ויחזה מחזה שדי וזכה לידי השנה נעלה כואת לראות במראה ולא בחיות. לידי הנבואה האלהית העליונה¹⁾. וההשנה האמתית הזאת איננה נקנית רק באמצעות התורה האלהית ובחכמה הגעלה הרמוזה בה, אם ישכיל האדם לעמוד על אמתתה ולאחרור לעומקה הפנימי, ועל כן. צריך גם כן שיהיה בקי מאד בסתרי תורה ובחכמתה כדי שיכיר מה שיוצא לו מן הצירוף, כי אמנם, התורה כלה עם היותה כוללת כל הדרכים, הדרך המעולה שבכל דרכיה ושהיא מגולה לכל החכמות היא הקבלה

1) בספרו „חיי עולם הבא“ הוא הולך ומונה ההבנות הדרושות לכל אדם, החפץ לכבש את השם המפורש, לאמר: „הבון לקראת אלהיך ישראל, הבון עצמך ליהודי לבבך וסתר גופך ובחר לך מקום מיוחד, שלא ישמע קולך לשום אדם בעולם, והיה יחיד ומיוחד מכלתי אחר ומתבודד, ושב במקום אחד בחדר או בעליה ואל תגלה סודך לאדם, ואם תוכל תעשהו ביום הבית אפילו מעט עשותו, ואמנם הטוב והישר שתעשהו בלילה, והוזהר לפנות מחשבותיך מכל הכלי העולם באותה שעה שאתה מכוין עצמך לדבר עם בוראך ואתה מבקש שיודיעך את גבורותיו, והתעטף במליתך ושים תפלין בראשך ובירך כדי שתזיה ירא וחרד מפני השכינה, אשר היא עמך בעת ההיא, ונקה בגדיך ואם תוכל יהיו כלם בגדים לבנים, כי כל זה מועיל לכונת היראה והאהבה מאד מאד ואם יהיה בלילה הרלק נרות הרבת עד שיאירו עיניך וכו' ואח"כ תקח בידך דיו ועט ולוח וז: יהיה לך לעד שאתה בא לעבוד עבודת ה' אלהיך בשמחה ובטוב לב וחלל לצרף אותיות מעפות אם רבות ו:מכם ונלגלם במחירות עד אשר יחם לבבך בגלגליהם ושים לבך בתנועותם ובמה שתוליד בגלגליהם וכשתרגיש כך שכבר חם לבבך מאד מאד בצירופם והבינות סתם בעניינים חרשים אשר לא השגתם בקבלה האנושית ולא ידעת כעצמך מתוך עיון השכל וכבר אתה מוכן לקבל השפע והשפע נשפע עליך ומעורר ברברים זה אחר זה מחשבותיך האמתיות לציר את השם ית' ואת מלאכיו העליונים לצירם בלבבך כאלו הם בני אדם עובדים או יושבים סביבותיך ואתה ביניהם... ודע כי כל מה שיתוק אצלך השפעת שבלי הנכבד יתלשו אבריו החצוניים והפנימיים ויתחיל כל גופך להשתער שערות חוקה עד מאד עד שתחשב עצמך שעכ"פ תמות בעת ההיא כי תפרד נמשך מגופך מרוב שמחתה בהשגתה... ואז תדע שהנעת אל מעלת קבלת השפע“ (ויילינג בהקבלה והפלוסופיה עמוד 44) וכמו כן בספרו „אור השכל“: „ואחר זה עיין מאד בצורת הבטוי בשעה שרצה להזכיר את השם הנכבד היה חתוק לסעלה בנקודו. קשוח עצמך והתבודד במקום מיוחד שלא ישמע קולך לחולתך וסתר לבבך ונפשך מכל מחשבות העולם הזה וחשוב שבאותה שעה תפרד נמשך מגופך ותמות מן העולם הזה ותחיה בעולם הבא אשר הוא מקור החיים הנמצאים חספזורים בכל חי והוא השכל שהוא מקור כל חכמה ובינה ודעת... וזה ציווי כשתתחיל להזכיר את א' באיזה נקוד שתזכורנה מפני שהוא מורה על סוד היחוד אל תאריך בו כ"א לפי שער נשימה אחת ולא תפסיק בנשימה ההיא שום הפסק בעולם עד שתשלים במיזיו ותאריך בנשימה ההיא המיוחדת כפי שער כח אריכות נשימתך האחת בכל מה שתוכל להאריך בה ונגן בא' וגם בכל אות שתזכיר באימה וכיוראה ופחד עם צירוף שמחת הנפש בהשגתה שהיא גמולה וכו', ואח"כ ידא תולך וציווי צורת הנגון ככל אות ואת, צורת הנקודות והקיים, לכל פרטיהם ורקודותיהם ומשנה ומשלה את דבריו מבלי לחדש דבר. — אורות ההכנה ללמודי הסודות, לחסית היצר הרע והתאוות התמריזות, אין כל ספק שכבר ידעו מזה תקדמונים בעלי המדות בבבל, כמו שגראה מחציוו שהעמיד רב האי גאון לפניו בתשובתו הירועה: „כי הרבה מן הדכמים היו סוכרים כי מי שתוא הגון בכמה מדות וזודות וסבואות כשסבבם לצפות במרכבה ולהציץ בהיכלות של מלאכי מרום יש לו דרכים לעשות שי שב בת עניות ימים ידועים“ (ראה הערותיו על הרכבי לס' דברי ימי ישראל העתקת שפ"ר, כרך המשי עמוד 81). האמונה ההבלית הזאת קתה לה אחרי בן חוקת ישוב אצל בעלי הקבלה המעשית ותפסה לה מקום רחב ידים בהזרח ובספרי הקבלה השונים, פרי רוח הזמן ההוא.

המושכלת המביאה לידיעת התכלית האחרונה הנעלמת מכל האמות ונלית לישראל לבר שדוא האומה המיוחדת ולשונה וכתבה מיוחדים וסגולות בידיעת השם. הקבלה הזאת, כלומר, ידיעת צרוף האותיות והרכבת המלים, היא לבריה. מציאות העולם מאותם הענינים מן הבח אל הפועל ומגלה הגסתיות שבם לכל מקובל ומקובל גם כן לפי כחו ולפי קבלתו ולפי השתדלותו להוציא מה שבכח אל מעשהו, והדרך הזה, היא לבריה דרך הגבואה עם היות שמה קבלה, גם אעפ"י שהיא רחוקה מצד אחד מן הקבלות הראשונות המקובלות להמונו ולחכמינו, על כל פנים הקבלות הן בעצמן שרשי הקבלה הזאת המאוחרת והן יסודותיה ועיקריה, שאלמלא הן לא היה אפשר שתמצא זאת בעולם בשום פנים ואין בזה הצד שני המינים הנזכרים, הם הקרובים מזה הקבלה. וכוננו בזה, שאין ראוי לבזו ולהתלוצץ על הקבלות הראשונות, היינו קיום המצות ותוקי הדת, כי אם אמנם, הדרך הזה אינו נבואה, אבל היא מביאה אליה, שאלמלא התורה והדת לא היו עומדים בסוד ההשנה האמתית, אולם בכל זאת כשהם לעצמם אינם מביאים עוד את האדם לתכלית השלמות המכוונת, היינו לבוא בסוד ה', כי דברי התורה כששומעם ועשיית המצות כהלכתן נועדו רק לנסי השכל ואנשים פשוטים כמו החלב ליונקים שדי אמס, אך ליודעי הן נמסר הדבר לנלות רזי עלין בצרופי אותיות שבתורה חלופי מלים באופנים ותחבולות שונים, כבן דורו, חכם תורת הדים הנצרי בונג'נסורא, חשב גם אבולאפיא את ההשקפה עיד הסוד, עיד סתרי התורה, לדבר היותר נשנב בתבל, לתענוג מעין תענוגי הנפש בעולם הבא, היא היתה שידו ושינו ולכל בה חי רווחו. בה השקיע את כל תקותיו ושאיפותיו הלאומיות והאנושיות, בה מצא נחומים על כל תלאותיו בעבר ותקוה לעתיד, על ידה חזק נפשו באלהים בכל צר ומצוק אשר מצאווה ובה מצא מרגע בעת אשר עיפה נפשו להורנים.

את השקפתו זאת לא עזב אבולאפיא גם אחרי אשר שבע נדורים ורונו ויסבל רדיפות הרבנים, אשר הרעימו עליו ויקראו אחריו מלא, יען כי מצאו את דבריו נוסים למינות וכפידה, גם רווחו הסוער מטבעו לא היה יכול להכלא בחנו העותיו והשקפתיו לבלתי תורות אותן לבני עמו ולבלתי הסיץ מעינותיו חרצה. כשם שהאמינו המקובלים המאוחרים, שזכות העיון בספר הזוהר מספיק להשיב שבותו ולהעביר נלותו ועליו אמרו וכו אחישנה, כי בעבורו יהיו ישראל ננאלים ויקרא דרוו שיהיו כל בני העולם בני חורין בשלוח שאין כמותי — כמו כן האמינו אבולאפיא שבזכות למודיו יבקע כשחר אורנו ויבוא קץ לנלותנו, ועל כן השתדל להסיץ תורתו בין העם ולרכוש לה נפשות, בלי חשך היה מחוק ומעורר את תלמידיו וכני בירתו ללמודי הקבלה האמתית וקנית השלמות המושכלת לנפשים, הוא לא התיאש מפרסום שמתו במדה יתרה והיה מקוה ומאמין כי באחד הימים יתרחש ניסא אשר על ידו יקוימו למודיו בשלמותם ובכל תוכנם, האלהות תגלה לו את אמתתה ותעדה עליו ממדים שפע הנצמות הקדושים, למען הודיע ולנלות את השנותיו הנבואיות.

(מצב היהודים כארצות שונות בשנות המאה הי"ג, והי"ג, מלחמה לכהונה גדולה
 זכרומא בהיהדות, האמיפיוור אינוקינסו השלישי ראש צוררי היהודים, זמן הוכוחים
 הרתיים. שרפת התלמוד, התגברות הצרות והרדיפות, התקוה לקץ הגלות וביאת
 המשיח, תת העם יד לכל קנאי, לכל נביא ומשיח שקר, הנביא השקר דוד אל
 רואי כפרס, השפעת הסקרים הזמניים ההם על לב אבולאפיא, תנוכו ונדודו,
 הגלותו בתור משיח וגואל ישראל, הספר „רויאל” וסחברו, השתדלות אבולאפיא
 להביא את האמיפיוור ניקולאוס השלישי בססורת ברית היהדות, תלמידיו המובהקים:
 ר' גטרונאי מצרפת, ר' סעדיה בר' יצחק מפגילמסי, ר' שמואל הנביא ור' יוסף
 גיקטאליה, השפעת האחרון על המקובלים, שפתו של אבולאפיא באלהות, למודיו
 נושאים עליהם חתם תכנית האמונה הנוצרית, הקירותיו ודמיונותיו מעוררים השד
 בלב הרבנים והתירניים, תוכחת בן אדרת (הרשב"א) נגדו, התנצלות אבולאפיא,
 תסיסת דעית והשקפות בדרך התנגדות אל התורה התלמודית, שנאת אבולאפיא
 לחתלמוד ולנושאי כליו).

הזמן ההוא היה עת רצון להשתכחיות סיומיות הזמן היותר מסוגל לנביאים,
 למשיחים ועושי נפלאות, אשר קמו במקומות שונים להתעית ולהמתת מני אורח את
 ההמון העברי, למטמם את הלבבות ולשבש את הדעות עד לאין מרפא, מכל עברים
 הקיפו או צרות ומצוקות את מחנה ישראל, מאורעות רבים ושונים, מבית ומחוץ,
 חברו יחד להפשיט מעל האומה הישראלית את אדר תפארתה וכנדיה החמדדות, להפוך
 הודה למשחית, לעולל בעפר קרנה ולשימה לסחי ולמאום וכעפר לרדוש, כמעט כל
 איתני ארץ תקעו כף, קשרו קשר, להכחיד את ישראל מני, לחסום בעדו כל דרכי
 החיים ולהרחיקהו מחברת בני האדם, למען יהי כמנודה לכל באי תבל, בכל יום
 נתחדשו נזרות רעות ועלילות משונות אשר הרריכהו מנוחה, הצרו צעדיו ויקסודו
 ראש ותלאה, גם במדינות אספמיא ולוחיתניא (פורטוגל), אשר שם ישבו בני ישראל
 ימים רבה בשלוה ויתעדנו ויתענגו מרוב טובה, גם שם התרגשו אן הצרות, ורדיפות
 ומצוקות שונות יחד כתומם באו עליהם, למוצץ לשד חיתם ולאכול אותם ככל סה,
 הרדיפות באו אז על היהודים בבת אחת בארצות שונות, בארנוניה (ספרד הצפונית)
 קם המושל דין סידרא השני ובצרפת המלך פליפ אוינוסם לעשוק ולרוצץ את ישראל
 ולענותו בלי חמלה, במצות אב הכנסייה הקתולית, האמיפיוור אינוקינסו השלישי, איש
 הורוע, אשר התנאה ויתנשא אז להדביר תחתיו כל מלכי ארץ ולשעבד אליו את כל
 העמים יושבי המדינות באירופה, מים אוקינס המערבי עד קונסטנטינופול ומים התיכון
 עד ירכתי צפון, מקום קרח ושלג עולמים, להמושל העריץ הזה ולהאמיפיוור הבא
 אחריו היו מתי מספר היהודים כקוצים בעיניהם ויאמרו לרדסם כחמת נקם ובאכזריות
 חמה, לקעקע את בירת היהדות ולמחות את שם ישראל מספר תולדות אדם,
 בימים ההם החלו נוסעי הצלב להתגודד עוד הפעם בערי אירופה וכהני הדת הקתולית

A Theocratic Society
Times
4-5th Crusade?

1242-44
Talman

הבטיחו בשם האב הקדוש סליחה לשעבר וכפרה לעתיד לבוא לכל היוצא למלחמת
האמונה, על כל הפשעים והעונות שעשו ושיעשו. האחים נוסעו הצלב, ובכן שבו
הפרעות וההרנות ביהודים להיות שנית למעשים בכל יום. ובערים שונות כבר נראה
המדת דת באינם, שוד ושבר, הרג ומטבח, ויהי קהל ישראל לזעזע ולחרדת אלהים.
לא טוב מזה היה אז גורל היהודים במדינת בריטניה על ידי היינריך השלישי. בארצות
אספסיא היו הימים ההם ימי הוכוחים הרתיים, כי הכריחו משלי המדינות את חכמי
ישראל, הרבנים שבכל עיר ועיר, להתוכח עם כהני הדת השלמת על דבר אמתת
הדת וענינים העומדים ברומה של האמונה. ערך הוכוחים האלה ויחוסם לבני ישראל
נדע, כי באמת נברו תמיד שונאי היהודים, לא ביושר הניגום ובסברות מכריחות, אלא
ככה וחיל בהיותם המרובים. בשנת 1242 ובשנת 1248 נערכו מוקד-אש לספרי
התלמוד, ותלמוד תורה נאסר באיסור חמיר מטעם הנסיכים והרוזנים ובראשם המלך
לדוויג התשיעי, אשר בקלות דעתו ורפיון רוחו היה לכלי זעם בידי הכהנים להצר
ולחצק את היהודים, וקנא להתורה הקתולית יותר מהאפיפיור עצמו. הנה כן, בכל
אשר פנו ראו היהודים את היר החוקה יד הכהונה הגדולה שכרומא אשר היתה כם
להדוך אותם תחתיה ולהשכיך לעפר כבודם. למראה הצרות האיומות האלה, אשר
קרו אותם תכופות, נמס כל לב ורפו כל ידים. רק זיקתקה אחד נשאר אז לכל
מחנת בית יהודה בארצות תפוצותיהם במזרח ובמערב, התקוה לקץ הנלות וביאת
המשיח. בה מצאו חזות הכל ועל ידה תהעודרו לחיים חדשים, מבלי לחוש ולהרגיש
עוד את הרדנות היומיות, לולא התקוה והנחמה האחת הזאת שהיתה להם לישראל
בימים הרעים ההם, כי אז אולי נתקימה מחשבתם של שונאי ישראל, לעשות
את בני העם הישיש הזה לחבר צוענים בני בלי תרבות, בווי אדם וחלאת המשפחה
האנושית. הנגשים והנענים, המדולדלים מקוצר רוח חשבו ומצאו, כי כבר כלו כל
הקצין וכי הגיע, עת פתיחת תרעי שמיא דרחמי, זמן התעוררות המשיח והתנלותו
בארעא גדלילי, אותו הזמן שבו, קודשא בריך הוא בעי ביקריה דעמיה ואתא
לנבה המסרוניתא לאקמא לה ולמיהב לה ידא ולזקפא לה בסוף גלותא דאדום. לא
יפלא איפוא בעינינו, אם דבקו אז בכל הוזה וחולם ויקדמו בכרכות טוב כל משיח
שקר כפני גואל צדק, כאדם זה הסובע במצולת ים ויאהזו בראש שבלת להנצל
מדרת שחת, כן אחזו אז אבותינו האומללים, שכבר באו המים הזדונים עד נפשם,
בראש כל נוכל וצבוע, אשר נשאו לבו להגיד עתידות ולתת לחזון רוחו ומשאת
נפשו פני נבואה אמתית, ויאמינו בו כי ינאלם מכף צריהם וינהלם על מי מעוחות
ושאננות, הלא לעזרה חומרית וסבעית לא היו יכולים לקוות ועל כן היו עיניהם
נשואות אל השמים, שם, במרומים אין קץ, במרחב אין סוף להיות ודמיון בקשו את
המשיח בן יוסף הנואל, או לפחות את השפעת נצוצותיו על בחירים ידועים ומצוינים,
אנשי השם ויחידיו הסגולה שבעמנו. ככה התפשטה אז האמונה בקץ הפלאות ובגלוי
השכינה בכל הארצות וההמון הגדול הרבה להכין את עצמו לביאת הנואל והיה מונה
וסופר את השעות והרגעים להתנלותו. מקובלים אין מספר ידעו להשתמש בשעת
הבושר הזו ויתהללו לקרוא לנפשם בשם נביאים ויאמרו כי נגלה להם ה' וברם
בחר להשיב שבות עמו ולהקים סכת דוד הגוסלת, וכמעט כלם מצאו להם מאמינים.
עוד בראשית המאה השתים עשרה קמו משיחים אחרים אשר מלאם אותם לבם לבשר קץ

הנלות ואתחלתא הנאלה ויוליכו שולל את לבב ההמון אשר הלך אחריהם ככהמה
 בבקעה וישם בהם מבטח. הכי נכבד בין המשיחים האלה היה הגביא השקר דוד
 אל רואי הנקרא גם כן בשם מנחם בן סלימאן אבן אלרוח. אשר התנבא
 באלמעדיה אשר בפרס בשנת 1160 למספרם (ראה על אדותיו בס' דברי ימי ישראל
 לנרשץ כרך ו' ציון י' עמוד 387).

ככה סבבו המקרים עד תקופת ר' אברהם אבולאפיא וישאירו אחריהם רשמים
 קיימים וחזקים בלב בני הדור ההוא. יותר מחמשים שנה עברו מיום אשר עזב המשיח
 השקר האחרון את הבמה. ובכל זאת עוד לא חדלה התנועה ההיא לתוסם בלב
 הכנסייה הישראלית; כנחלים לחשות היתה מאריכה את חייה במחשך בחכותה לשעה
 מכשרת. שעת לדול התורה הגלית ומפלתה. כדי שתוכל להרים ראש.

והשעה הזאת אמנם באה על ידי המקובל החדש אבולאפיא. מילדותו הורגל
 אבולאפיא בשמועות וספורים על דבר משיחים. בחייו ההשנחה שעל ידם מנלה
 האלהות סודות ומסתרים לבני האדם ועל ידם ישנה ה' את סדרי העולם המבוע
 לעשות חדשות ולחולל נפלאות גדולות עד אין חקר. ובימיו התגברה האמונה הזאת
 עוד יותר בלב העם. תוקף הנלות הוא שגרם לרבים וכן שלמים לחפש ולחקור אחרי
 קצו. וסתרי התורה שבהם השקיעו ראשם ורוכס. הם שעזרו להם למצוא רמזים
 ונטריקן מפורשים על הומן והשנה המועדת והמיוחדת לקץ הפלאות. החקירה בסמני
 מות המשיח היתה כעין למוד מיוחד. ענף חשוב ורב הערך בתורה בימים ההם.

לפי מסורת יודעה היתה שנת 1200 מקובלת ומוסכמת לשנת הפקודה והנאולה
 וכלם חכו בכלין עינים לבוא היום הגדול והנורא ההוא. אחרי כל אלה, אחרי כל
 ההגדות וספורי הנפלאות האלה שגודל בתוכם. לא נתפלא עוד. אם אחרי העמיקן
 בקבלה ובשמתו הפרמית שהמציא ובספריו שחבר במקצוע זה. היה אבולאפיא מאמין
 בתמימות בכל מה שהוא מחדש ומנלה בכתביו כאלו נמסרו לו מפי הנבורה.
 התפעלותו עברה כל גבול. עושר הצורות והפיוט הכלול במסתרים ההם נתנו משמר
 ורחב לדמיונו הכביר להתלהב ולהתרגש במדה מרובה. ובהתפעלותו והתלהבותו
 הכבירה היה מאמין ובטוח כי בו בחר ה' להביא נאולה לעולם.

בארבינגא שבאשליה פרסם בראשונה את שמתו זאת בספר הישר שחבר
 בשנת 1279 (5039) ושם נחה עליו רוח עושים ויאמר כי ננלה לו דבר ה'. כי
 הוא המשיח. אשר בא לגדור פרצות היהדות. להפא את הריסותיה ולהאיר עיני
 בני עמו בהשנה אלהית אמיתית. בספריו וחזיונותיו שחבר בימים ההם הוא סכנה
 את עצמו בשמות וכננים שונים כמו רזיאל זכריהו ועוד. העולים בנימסריא
 למספר רמיה. כמספר האותיות של שמו אברהם¹). אבולאפיא קיים בנפשו את

¹ מלבד השמות הנזכרים יכנה אבולאפיא את עצמו בספריו השונים גם בשמות אחרים
 העולים בנימסריא כמספר שמו: אברהם בן שמואל, כמו: זכריהו בן שלויאל, רואיאל בן מקוראל,
 ברכהיהו בן מעלי מעלומיאל, ברהואל בן דבשמאל וכמוהם רבים. גם את תלמידיו מכנה
 בשמות שונים ומעם אחת יכנה אותם: דינאל תנניה מישראל ועוריה, ולהאחרון יקרא לרוב גם
 בשם זכריה. השם "רזיאל" שכנה בו אבולאפיא יתן ידים לההשערה כי הוא היה גם מחבר
 הספן "רזיאל הגדול" הדומה בתבונתו ואיכותו למין הספרים: שעור קומה, סדרש דר' נתוניא,
 אבותיה דר' עקיבא, מדרש כונן, ספר הבהיר, היכלות דר' ישמעאל ועוד, שנתחברו בעת ההיא

134

שטחו בקבלה, הסתגף בסגופים והזיר עצמו מכל תענוגות העולם והמדות התכל, כדי להניע למעמד פירדת הגשמה מן הגוף, והיה מאמין בתמימותו וישרת לכו ככל מעשיו ופעולותיו, ועל ידי זה משך אליו לב רבים ויקנה לו עד מהרה פרסום גדול אצל המקובלים ובכל מקום בואו מצא לו מאמינים וחברים מקשיבים לקולו. מהמון תלמידיו שהעמיד במקומות שונים הצמינו ביותר ארבעה בהיותיהם ודמויותיהם, אשר הלכו בעקבותיו ויעשו כמתכנתו להתהולל ולהשתובב ולצודד נפשות בקבלתם המשיחית והנביאית, הלא המה: ר' נטרונאי מצרפת, ר' סעדיה בר' יצחק מסנילמסי אשר באפריקה, ר' יוסף בן אברהם ניקסאליה שהיה נקרא גם כן בשם בעל הנסים ור' שמואל הנביא, שניהם מעיר מדינת-שלום אשר בקשמירליה. האחרון יצא עוד בחיי רבי לרבנות רעה והיה תועה ומתעה את אחיו בנבואות כוזבות ובמשאות שוא ומדוחים ימים רבים וימיש שואה ומחשכה רבה על בני דורו. גם ר' יוסף ניקסאליה היה כנראה בצותא חדא עם הנביא השקר הזה. בהיותו בן כ"ג שנה חבר ספר. גנת אנוני ויצא בעקבות רבו לחבר את שיטת הספרות עם שיטת צרופי השמות וסודות האותיות והתיבות שבתורה בנוסריקין ונימטריאות בצרופיהם וחלופיהם. אך בכל זאת נראה שהיה ניקסאליה בעל מדות טובות ובעל נפש תמימה מלאה רגש דת ואמונת חכמים, אחרי ששמענו שהעיד עליו ר' יצחק רמן עכו ואומר: לולא ששמעתי עליו שהוא ירא שמים הייתי אומר שבעשותו כן שהוא מאותם שאין בהם יראת שמים. סעולת ניקסאליה והשפעתו על המקובלים היתה כנודע גדולה ומתמדת גם כדורות שאחריו וספריו היו למופת להמון התלמידים אשר יצקו מים על ידו ויתאבקו בעפר תורתו וחכמתו, ובצדק התפאר בו אבולאפיא לאמר: והוא הצליח הצלחה מופלאה במה שלמד לפני והוסיף מכחו ומדעתו הרבה וה' היה עמו, כי היה הוא תלמידו המובהק, שידע והבין לחזק את שפת רבו ודעותיו ולקבוע בהן מסמרות לימים רבים. לעומת זה לא השכילו שאר תלמידיו לקחת שבי את לבות בני עמם בקסם מחקריהם והיותיהם כמחזו ולא הניעו אל המדרגה שעמדו עליה ניקסאליה ואבולאפיא רבי.

בשנת 1280, היא שנת הארבעים לימי חייו, בא לרומי ויקו לעשות שם נסלאות ברחו. הוא חסץ למשך אחריו ואחריו דעותיו את האפיפיור ניקולאוס השלישי. הנודע בעברתו הקשה לעם ישראל, ולהכניסו תחת כנפי האמונה היהודית, בהודע הדבר להאפיפיור, אשר התמהמה אז בעיר סוריאנו. מתלך יום אחד מרומי, נתן צו לכלי תת לו לבוא בשער ארמינו כי אם לתפשו ולדנונו בשרפה לפני שער העיר. סקידי האפיפיור הבחילו לשמור את מצות ארונם ויבינו בית משבח סביב העיר, אך אבולאפיא לא שם לבו לזאת וישם פעמיו כיום כיב לירח אינונסט לסוריאנו. על פי גם נמלט אבולאפיא מירי אורכיו, כי חנן ה' אותו לפי דבריו. בשתי

להגשים את האלהים ולתארז ברמות אנוש עם כל תכונותיו ותואריו, מעלמותו ונאצרותו. צונץ (בספרו: גאטטעסדיענסטליכע פארטרונגע עמוד 177 בהערה) מייחס את [ס' רויאל] ל' אלעזר מנרמיזא בעל "הרוקח", ואחריו נמשך גם יולינג (נגני הקבלה כחלק האשכנזי עמוד 29), אך זה לא יתכן, שהרי מצינו בהרבה מקומות להיפך, שבעל הרוקח מרחיק את הגשמת הבורא ומתנגד להשמה הזרה הוא, באריותו בה הריסה ובגד ברת. עד שגור אומר: כל ה ס ו ר על הבורא יוצר הכל שיש לו צלם דמות ואברים אין לו אלה כל" (בספרו "שערי יסוד היתוד והאמונה" ובכמה מקומות).

)
See original

מזת, או בשני קלות, ועבור בשלום את מקום המארב, את שער העיר הפנימית. והנה כמעט דרכו כמות רגליו על אדמת סוריאנו והשמועה עשתה לה כנפים כי מת האפיפיור לפתע פתאום ויספה בלא יזמו. אבולאפיא התברך בלבו כי הנצחון הזה נעשה על ידו ובכחו ועל זה רומז בספרו האפוקליפטי. ספר האות, שחבר בעת ההיא. לאמר: להרג כאו שדים ושעירים וכו' על ידי מלך נער ורך. מריבו מת ברומי במרו. ככה שם אל חי וקים. כי ה' נלחם בוי¹). אבל המסרה הזה העיר חשד בלב נפירי קתא ויקחו את אבולאפיא בחזקה ויבילוהו לרומי ושם באה ברזל נפשו ורגליו בכבל ענו משך חודש ימים. רק בעמל רב נמלט אחרי כן מכף עריצים ומשני האנקוויזיציה הנוראה. ההשערה קרובה, כי היתה לו נפשו לשלל, יען כי הציע את שפתו לפני מנדיו ומצאו בה סמוכים לתורת הדת השלמה. לתורת השלוש של הנוצרים. באמת נמצא במקומות שונים שבחבורי ידים מוכיחות על החיזוק בדעה זו וכי במקום עשר ספירות העמיד של ש. ואין אנו יודעים אם באמת חוד מחקירתו הראשונה וישנה את מעמו. אחרי שכבר ראינו שהתלוצץ על קצת מהמקובלים בחפצם לייחד את השם ורבוהו. או אם רק למראה עין נטה מדעתו הראשונה לתפוש את בני הדת השלמה בלבם ולהגדיל בזה את קהל מעריציו והמחויקים בשמותו. בספרו, גן נעילי הוא יאמר כי רבות צרחהו ודפיו והרבה סבל בשביל התורה החדשה הזאת. אבל המה לא ירדו לסוף דעתו ולא הבינודו לאשורו. הוא חשב ומצא כי מספר האותיות של תיבת השכינה עולה למספר האותיות של זכר ונקבה ולמספר האותיות של אנדרוניגוס וע"פ המסגנא הזאת החליט, כי יש שני כוחות מזדוונים בהאיין-סוף, והמה מתחלקים לשני מבעיים באופן פעולתם. אשר ככל היותם מובדלים זה מזה נמצאים שניהם בהבורא ומתאחדים בו לאחדות נמורה, ומכנה לאלו שני האוסנים בשם זכר ונקבה או אבא ואמא²).

¹ רבים מסבים את המאורע הזה אל האפיפיור טרמין הרביעי אשר מלך אחרי ניקולאוס השלישי (דעת אלהים להחכם כרנפלד חלק שני עמוד 368 הערה 1; אלא ששם נפל טעות במנין השנים ובמקום, שנת ס"א לאלף הששי" צריך לתקן "שנת מ' לאלף הששי"), אבל ספור הדברים מתאים בדיוק בנוגע אל האפיפיור ניקולאוס יוים מותו. ראה במ"ע של גרמץ שנה לז' עמוד 568 ובולק בן במאמרו על הקבלה (ווינשער אונג ווינשער כרך ג' עמוד 265.

² החשקפה הזאת היא כנודע הדעה היסודית של הוזהר אשר כוחו השני הולכת ונמשכת בכל הספר ועליה תלו המקובלים המאוחרים כמה ציצים ופרחים. אך בעוד שאבולאפיא וחבריו מסבירים את ההתחברות וההתמוגות הזאת במליצת הנשיקה הנה הוזהר סלא סוף לדף סמעשי התודוונות בציוור נשמי, ולמשל אביא מה קצות דבריו: דאמר ר' שמעון וזנא דדכר ונוקבא אקרי אחד באתר דנוקבא שריא אחד אקרי... בנין דרכר בלא נוקבא סלג גופא אקרי ופלג לאו הוא הד... וזוא דמלתא כנפת ישראל בגלותא וקב"ה סלוק לעילא ואמתי יתקרא אחד בשעתא דמטרוניתא תשתכח ביה סלכא וכו' הה"ד והיתה לה' המלכה (וזהר ח"ג דף ר"צ ובקמה מקסוזה). — גם התורה של יחוד-השלוש, כפי שהורה אותה אבולאפיא, מצאה לה כר נרחב בהוזהר ועל ידו קנתה לה אח"כ תוקת ישוב בלמודי היהדות. עיין וזהר ח"ב דף ס"ג ע"ב: "שמע ישראל ה' אחד, יתודא דא הא אסרן בכמה דכותי, יתודא דכל יוסא איהו יתודא דקרא. שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, יתודא דא הא אסרן בתלת סמוקן אינון והאיך אינון חד? אלא כהויונא דרוח קדשא אתיידע ואינון בחזו דעינא סתיסא למנדע דתלתא אילין אחד, דא איהו דא דקול דאשתמע: קול איהו חד ואיהו תלתא גונון אשא

השלטת המראים למדי כי אמנם הכנים אבולאפיא את תורת השלוש בתוך למדיז ויחזיק בה בשתי ידים. בראש ספרו אמרי שפר נמצא החרוז הזה, אשר בו יתנאה כרום לבבו על עזבו את עשר ספירות ותחתן דורה רק שלשה:

וקם נביא בחור האל, ופתח לשבח לנוד מאמרות
ולא זכר שבחיו רק שלשה, והניח ולא פקד עשרות.
אצפה מענה מאל אמרות, לאמרותי אמרות הפדורות.

במקום אחר הוא יאמר: ורעדו משם בן עיב שהיא שם בן בנך, והוא סוד השלוש והיהוד, כסוד אחר אחר אחר, רמז מל שעתיד הקביה להחיות בו את המתים בדיעת שמו, והוא סוד נאולה, ר"ל מל בנימסריא ג' פעמים אחד, כאשר עיי התגלות סוד השלוש והיהוד עתיד הקביה להחיות המתים להבא, ועוד במקום אחר: ויאם בפעולותיו כן איכ יש לו יתברך שם מיוחד מורה על עצם אחד שהוא גיכ משולש והשלוש ההוא הוא יחוד, אין ראוי שיקשה זה בעיניך, זה יתגלה לך מסוד שמותיו ית' שהם שלשה ושלושתם יחד מורים על עצם אחד מיוחד: אהיה אשר אהיה, וכן ה' ה' ה' וכמו כן קדוש קדוש קדוש, זה הסוד כולל לפי מחשבת הנפש החכמה והבינה והדעת, כי חכמת השם היא בינתו, ועוד: וההבדל שביניהם לא יכירו כי אם מי שהשיג אלה ואלה (בנימסריא עיב) והוא שהשיג ידיעת השם המשולש המיוחד על החכמה והבינה, ועוד: וזהו סוד שלשה שמות הקדוש המורים על יחוד השלוש ועל שלוש היחוד ברמו החכמה והתבונה והדעת ששלושתם דבר אחד, וכן רמז סוד הזמן היה הוה ויהיה והכל שוה, איכ אמר מעתה ששלושת הנפשות הם נפש אחת מיוחדת ומשולשת¹). האמרים האלה, המפורים פה ושם בחבוריו השונים, היו מוכשרים ומסוגלים לפעול על לב הנוצרים המאמינים פעולה עזה ונמרצה ולקחת נפשות בהתן והקסם השפוכים על פניהם, וכלי ספק נכתבו ונאמרו במחשבה תחלה לתכלית זו.

בעזבו את העיר רומא שב למיציליא ויוסף להשתגע ולהתהולל, לדבר ולחברי ולהפיץ מעינותיו חוצה, אך דעותיו והשקפותיו העלו באחרונה זעף אף וחמה לא רק בלב הרבנים החרדים כי אם גם בלב התורניים המשכילים, אשר ראו בהתפשטות דעות אבולאפיא את חרבן היהדות וחתירה תחת כבוד האמונה, וכבן אסרו את המלחמה בקנאם את קנאת התורה והיהדות המסורה נגד ספרי אבולאפיא והמחזיקים ברעותיו ויתאמצו להכחיש את דעותיו ולבטל את השקפותיו בראיות וסברות המכוחות את הרבן, בימים ההם התפשט למוד התלמוד באיטליה וצרפת הצפונית במדה גדולה מאד ומפניו נדחה הלמוד בכתבי הקדש וספרי מדע, אז חשבו כי ההיות דאביי ורבא והגרות שבתלמוד משרות את הדעות ומקרבות את הבריות אל ה' ושותא קרוב בתפלותיהן וצעקותיהן בקראם בתלמוד חולתו מחבורי ומחברי ראשי ישיבות²). ולא נתנו את לבם לעיין בספרי חכמה ומסר, היהודים שבאיטליה

ורומא ומיאו וכלהו חד ברוא דקול, אוף הכא ד' אלהינו ה' איננו חד, תלתא גונוני ואינון חד" וכאידרא קדישא זוטא (ח"ג ר"ט ע"ב) הוא אומר: „ובנין דעתיקא קדישא אתרשם בתלת אוף הכא כל שאר בוצינין דנהרן מיניה כלילין בתלת" ודברים כאלה נמצא גם בתקני וזיר תקון כ"א יבכמה דוכתי.

¹ האמרים האלה לקוחים מסאמרו של לאנדויער בארוענט לשנת 1845 עמוד 478.

² אגרות הרמב"ם דפוס וינא עמוד ד' ע"ב.

וספרד היו חרדים לדבר ה' וקיימו בנרצות גדולה את המצות הקלות כבחמדות. אבל אל פועל ה' לא הביטו ולא שחו לב אל התכלית הנרצה כקיום המצות. עיקר העבודה היה אצלם למוד התלמוד וקיום המצות, מבלי העמיק חקר באמונות ודעות ומבלי דת לתוך עמקן של החקירות הצמונות בהן ועיב העירו דמונות אבולאפיא וחקירותיו הסודיות חשד בלב התורניים ובצדק סחרו כי התורה התלמודית תהיה נכרת מזיפתה של הקבלה.

בהיותו בפלירמו אשר באיטליה פנו ראשי עדת העיר הדיא בשאלה אל ראש הרבנים בימים ההם, אל רבי שלמה בן אדרת (הרשב"א) ובית דינו בברצלונה. להודיעם מה שיבו של האיש הזה אשר הסב רעש גדול כזה במחנה ישראל בחקירותיו ודעותיו ואם יש קורטוב של אמת בשמתו החדשה בתורת הקבלה. על זה השיב הרשב"א לאחד מראשי הקהלה הדיא, ושמו ר' אחיטוב, תשובה נמרצה ושנונה בדברי ננדים, קשים כנידים, וחליט, כי אין לאבולאפיא יד ושם בחכמת הקבלה ורחוב סיו לדבר נגד הבלי השקפותיו של אותו הנבל שר"י (שם רשעים ירקב) אותו אברהם ששם עצמו נביא ומשיח בסיציליאה ופתח בכזבו כמה מכני ישראל ויעיר את אזני בני הקהלה הדיא על כל הרעה הנשקפה לכל האומה ממעשה המקובל הקנאי הזה ויחזרם, לחקור אחרי האמת בכל דבר וענין ולבלי הפות אחזן קשבת לכל הזה. מסית ומדיח.

בהודע לאבולאפיא דברי הרשב"א ותוכחתו הגלייה ראה היא חובה לעצמו לצאת מסחצתו ולהשיב על דבריו, להתנצל וללמד סגנוניא על שמתו, למען הסיר מעליו את תלונות משיניו ולמען הוכיח את צדקתו קבל עם. בשוכה ונחת ערך את תשובתו לאחר מרעיו, ר' יהודה המכונה שלמון, להשיב על השנותיו של הרשב"א ולשים לאל את כל הוכחותיו, ולהודיע לו ולכל קיראי דבריו כי אמנם, נהירין לו שבילי החכמות וקבלת עשר ספירות כשבילי הקבלה העליונה וכן כבר קבל חלק הדיעה הראשונה בספירות הנזכרות לפני קבל החלק השני, כי קבלת עשר ספירות וענין קודמת לקבלת ידיעות השמית ולא ימצא השני אלא אחר המצא הראשון, עם היות בין שניהם שתיף גדול כשתוף נפש החיה עם המדברתי, ולמען הראות לכל באי עולם כי מה שחשב הרב ר' שלמה ב"ר אברהם בן אדרת על ענינו או מה ששמע היה הכל הכל ורעות רוח.

את אנרתו זאת כתב אבולאפיא בענות חן ודברי רצוי וסיוס ובכל חים הוכח לא הציא מסו דבר קשה נגד איש ריבו. בכלל היה אבולאפיא נוח מאד לבריות, רחוק מאהבה עצמית ופניה חמרות, מעביר על מדותיו ומתרחק מן המחלוקת ומשנאת חנם, תמימותו זאת בולטת על כל דף מחבוריו, בכל עובדא מחיו, בתשובתו הגיל נגד הרשב"א הוא מכאד לבסוף גם את דעתו על שמת עצמו לאמר: הקבלה הזאת, הנעלמת מהמון הרבנים המתעסקים בחכמת התלמוד, נחלקת תחלה לשני חלקים בכלל, והם חלק דעות השם על דרך עשר ספירות הנקראות נסיעות אשר המסירד ביניהן מקצין בנמיעות והם המגלים סוד היחוד וחלק ידיעות השם על דרך כ"ב אותיות אשר מהם ומנקודותיהם ומטעמיהם הורכבו השמית והתחמת והם המדברים עם הנביאים בחלומות ובאורים ותומים וברוח הקודש ובנבואות.

13^e
begin the
little unphases

אך אגרתו זאת, תחת להשביח את שאון המריבה, הגדילה עוד את המזורה.
 הרשבי"א מצא בשטתו של אבולאפיא איזה רוח המתפרץ מחונ הדת המעשית. לעוף
 הלאה על כנפי הדמיון והמחשבה, ותהי בעיניו ככל הרהרות הרעות שהתרגשו
 והתחללו על תורתנו בכל העתים והזמנים, בימי הפלוסופיה האפלטונית, היונית,
 הערבית ובתקופות המאוחרות, אבל תחת שבכל העתים לא נגעו רק במקצת מהעם,
 באיזו יחידים מעטים, הנה ראה את הרוח החדשה, תורת אבולאפיא, עושה
 את דרכה הלאה בקרב העם כלו, להפוך את קערת היהדות העתיקה על פיה,
 להשטיל את המעשה ולהרים את הדמיון, לרחק את ההלכה ולקרב את האגדה,
 או חרד חרדה גדולה ויצא וירגז עליו גם את רוח חכמי ישראל אשר בשאר
 הקהלות⁽¹⁾ וכלם כאיש אחד יצאו במחאה נלייה נגדו, חרפוהו נדפוהו, צמחו בכור
 חיו ידו אבן כ"י וירדפוהו עד חרמה, ובכל זאת לא שב אבולאפיא מדרכו, אך
 טבע עוד יותר במצולת ההויה וההתלהבות, בהיותו נוטה מטבעו למרה שחורה ולמוד
 להסתכל על חליפות החיים ככובד ראש, היה חי תמיד חי התרגשות, התפעלות
 רוחנית והסתכלות פנימית, אשר, בהיותן קשורות עם תוקף אהבתו לחקיקר וקבלר
 מבלי הרפות את ידיו מהם בכל מאורעות וחליפות החיים, הן עוני הן גלות ואפילו
 כשהיה אסור בבית האסורים, המשילו עליו את כח הדמיון במדה נפרוה מאד,
 באופן שעל ידי זה, על ידי התנברות רגשותיו על שכלו, היה עלול לעמוד על
 דעותיו ולהלחם עליהן עד תמצית דמו.

המשפט הרע, משפט חוטא ופושע, אשר הרץ עליו הרשבי"א, פעל ברוחו
 התנגדות נמרצה אל התלמוד ואל כל המחזיקים במעונו וכמרי רוחו הוציא דין קשה
 על מתנגדיו ומיש עליהם ועל לומדיהם גם יחד חרפה וכוז מרבה להכיל, הוא לא
 חת ולא זע להגיד מפורש כי המשנה היא, קבורת החוק והמשפט, ולגזור אומר כי
 רק המקובל הוא נקרא אדם, בעוד שהתלמודיים, המה השונים רק בתורת התלמוד
 לבר, הגם קופים אשר עליהם הגנו מוכרחים לכרך: ברוך משנה הבריות!⁽²⁾ במקומות
 הרבה הוא מתאמץ לגלות קלון התלמוד בפני לומדיו, למעש המות התורה הנגלית
 ולהוריד מעלתה נגד תורתו הנסתרת, בהציגו את התלמוד לפנינו כנייה חנוטה,
 שתוכה ריק ואין בה רק תמונה חיצונית, כגולם בלי כל רגש תנועה וחיים, בלי
 כל רעיון נאצל ורגש פיוסי, בלי התפתחות וכשרון להסתגל אל צרכי העת ותנאי
 החיים, כיהוד מרה נפשו על התורניים אשר פנו עורף להקבלה והם לפי דעתו
 גרועים הרבה מהחיקרים מאומת העולם: ויצוה ה' לדבר לנוים ערלי לב וערלי בשר
 בשמו ויעש כן וידבר להם ויאמינו בשורות ה'... והכמי ישראל המתפארים באשר
 לא חפצתי בדור הזה האומרים מדוע נחשוב שם ה' ומה תוחלת לנו בו כי נוכרנהו
 ומה יועילנו חשבוננו כי נחשבנהו הלא טוב לנו חשבון מספרי מפקד כסף ומנרגי
 זהב כי במ נוכל להועיל לנו ולכל אוהבינו (ספר, האותיות), וכן גם בספרו, אמרי
 שפרי הוא מוציא לעז עליהם ושופך קתון של רותחין על פניהם באמרו שהם הגם
 מכת האוילים אשר אין להם תקנה ואין רפואה למכתם: האת הכת כוללת דוב
 חכמי התלמוד היום, אשר חכמתם אצלם ואצל כל הנמשכים אחריהם היא תכלית

first
↓
Opportunity
to Talms
- 1

⁽¹⁾ יואל בספרו „מדרש הוזהר“ עמוד 66 בהערה.

⁽²⁾ אריענט שם עמוד 489.

כל החכמות. כאלו לא זכר נביא לעולם ולא חכם מחכמי המשנה והתלמוד וזכרו כללי או פרטי בידיעת השם' ולהלן הוא מוסיף ואומר: ההפך בין התלמודי ובין היועד השם המפורש כהפך שבין התלמודי היהודי ובין הגוי המלומד... וכבר פסקתי אני פסק נמר שבעלי זו הדעה הזכו במכה שאין לה רפואה. כי נשענו על כחם והחזיקו ידי דעתם¹).

הנה כן ראינו את ר' אברהם אבולאפיא משתדל ומתאמץ להשפיל את כבוד התלמוד וערכו בעיני העם. לזלזל בלומדיו ולמזויד ולהוריד מעלתם נגד הקבלה; והיא שעמדה לו להסיר את לב בני דורו הגנררים אחריו מאחרי התלמוד ולהטביע בלכס שנאה עצומה נגד היהדות התלמודית וכל העומדים בכריחה. ובה שקיעו את השנאה הזאת בתורת הקבלה עלתה בידו להכריע תחתיו את הרבנים הלומדים. אויבי הקבלה. ולהרחיב הניא המבדיל ביניהם.

¹ כדברים האלה השמיע כנודע גם „הוזהר“ במקומות שונים נגד למוד התלמוד (ראה בספרו הנדול של גרמץ העתקת שם“ר חלק חמשי ציון י"ב) ועל פי הראיה הזאת ועוד ע"פ כמה עדים נאמנים כא החכם לאנדויער (באריעגש שם) לידו התחלטה כי ר"א אבולאפיא הרה והנה את ספר הוזהר ורוב למודיו ותורותיו מבית מדרשו יצאו, אחריו קם ויילינק והחזיק בתחלה בדעת לאנדויער אבל חזר בו אח"כ והוכיח ממקומות רבים, כי מתברר הוא המקובל ר' משה די ליאון, אם כי היה נוטה לייחס פרשיות אחדות שבוזהר לאבולאפיא. בימינו חדש החכם ברנפלד (בספרו דעת אלהים ח"ב עמוד 389 ובהערה שם) את הדעה הראשונה ויחליט כי עיקר ספר הוזהר ולמודיו העמוקים יצאו מפי אבולאפיא, אם כי קבלו ממנו בע"פ או כי נודמנו כתבי ידו לידו מסדרי הוזהר, ובכל זאת הוא מודה כי חלו בו גם ידי אחרים, כמו ר"מ די ליאון וחבריו, שעל ידם נתפרסם הספר הזה בלי ספק. השאלה הזאת לא נתבררה עד היום כל צרכה ולא נפתרה כראוי.

(המהפכה הגדולה שקמה על ידי שמת אבולאפיא בהשקפת העם הדתית. תעתועים וסתירות. ערבוביא של יסודות והשקפות מכחישים ומתנגדים זה לזה. ההפשטה מספרי הקודש את משמעותם הפשוטה וליחס לדבריהם כוננת סוזרות על דרך משל ותורה. בעלי הרמו והמשל והמתפלספים. רבי לוי בן חיים סוילפראנש מן המסשלים. השקפת אבולאפיא ויתוסו לחסכארים המתפלספים. שבע נתיבות התורה. חכם תורת הרוים הנוצרי בנפנינטורא. הרבבת אורתות וצרופי שמות. הקבלה האמתית עפי שמת אבולאפיא. ההשגה הנבואית. התועלת שהביאה תורת אבולאפיא. להתפתחות רגש הדתי בישראל. התתעוררות והתלהבות. המונתו המסורת על אבולאפיא. הלך נפשו ותכונות רוחו. הנהגתו המעשית. תעתועי חרשיו ותתרנשות דמוניו. התגלות נבואית. אחרית חייו. ספריו והבוריו. תכנם ומגוונם. הקבלה המעשית).

השטה של אבולאפיא חוללה מהפכה גדולה בהשקפת העם הדתית ובמהלך הגיונו. והרוח החדשה. רוח כחש והתנגדות אל התורה התלמודית. צדדה בכנפיה רבים וכן שלמים מכל מקצועות העם והד קולה נשמע גם בלב בני הדורות הבאים אחריו. עוד כחיי אבולאפיא נמצאה מפלגת אנשים אשר מלאו את לבם להוציא תולדות ממשפטי למודיו והקישיהם. ויבואו לידי מסקנות והחלטות שכבחו להרעיש את היהדות ולהכחיד עמדתה. משנאתם העצומה אל התלמוד ואל מחזיקיו ובחפצם להשבות כלה את השלטון הרוחני של חכמי התורה עברו את הנכול שנבל להם אבולאפיא והרזיקו ללכת בדרכם הלאה מהמטרה שהציב להם: לסתור ולהכחיש גם את כל המסורות הדתיות. שהתנחלו בקרב העם מימי קדם כעין מלואים לדברי התורה הכתובה. ולהנביל את נבולי חובת המצות המעשיות ואופן עשייתן לפי שקול דעתם. מבלי להתלות בכל קבלה ומסורת קדומים. וכדי להצדיק את מעשיהם הורים ומתמיהים ולמצוא להם סמוכין בדברי התורה הכתובה התחילו לנלות פנים בתורה שלא כהלכה. להוסיף עליה ולנרוע ממנה כפי חפצם. הכל לפי רוח התקונים אשר עלו על לבם. בהיות איסוא החפוש והחקירה בפשומו של מקרא מסורים בידי כל איש ואיש לפי דעתו והשקפתו. מבלי כל יסודות וכללים קבועים לחובה בדרכי החקירה. נוספו ברבות הימים על התורה הכתובה הוספות. באורים והחלטות. הפונות אל נטיות ומנמות שונות. שהיו קשות לעצם הדת כספחת. בהיות ערבוביא של יסודות והשקפות מכחישים ומתנגדים זה לזה. ובתוכן מצאו מקום גם יסודות ומסורות שאובים ממקור התלמוד. שבעטו בו תלמידי אבולאפיא זה כבר בבח ונאצה. חפשו ההניח בחקירת פשומו של מקרא הסב. כי נחלקה תורת המקובלים לתודות רבות. לפי השקפת כל חכם וחכם ולפי שמתו בחקירת המקרא. מאפס כללים יסודיים

לעצור בעד סרוד הרעות, והתורה התנודדה חליפות באין מעמד, השתנתה התחלפה
לפי רוח מבאריה ומפרישיה ממקום למקום ומדור לדור¹.

על פי הרוח הזה היתה שומה כי גם הרבה מהרבנים המתפלספים, מבארי
הדור ההוא, עזבו את הדרך הישר בבאוריהם ויגרו אחרי המקובלים, בעלי הרמיון
והויה, בהכניסם עצמם בסודות ורמזים אשר בקשו בכל מלה ומלה בכתבי הקדש.
הם הציבו להם למטרה, את הדרש על הכתוב עץ חיים היא למחויקים בה: התורה
נמשלה לעץ, מה העץ יש לו שורש, מצבת, ענפים, עלים, פרחים וכיוצא בזה: התורה
כן, ולכן התירו לעצמם לענות פני הכתובים ולהכניס בהם סודות ורמזים אין קץ,
עד שנהפכו להם כל הספורים הגמצאים בכתבי הקדש למשלים חדות, לסודות
וכונות רמות ונשנוכות מכינת אדם, ותחת שהמבארים המשמנים השתדלו לקרב אל
השכל את כל הכמוס והגעלם אשר בכתבי הקדש וישמשו מהם את אדרת הרוחניות
וילבישום מחלצות הנשמיות, התאמצו המבארים המתפלספים להפך, להסיר מכל
דברי תורה את מחלצות הגשמיות ולהעשות עליהם לבוש רוחני, כן נתנו לספורי
הבריאה וחי האבות פנים חדשות ויבארו אותם על פי כונה סלוסופית ומחקרית,
שאין השכל הישר הדעת הנקיה סובלתה, אברהם ושרה היו להם לחומר וצורה,
ארבע אמדות לארבעה יסודות הטבע, ושנים עשר שבטי ישראל לשנים עשר מזלות,
ומלחמת ארבעת המלכים את החמשה היתה להם למלחמת ארבעה יסודות בחמשה
חושים; פריעה — רמז להתאווה הבהמית, מצרים — משל להגוף וארץ נשן הוא
הלב; משה הוא רוח האלהים, אשר תמלא את הללו של עולם הבריאה, האורים
והותמים הם כלי האצטרלאב אשר בידי הוברי השמים בעלי התכונה ומחשבי
תקופות ומזלות, עוד דרשו: וילך איש מבית לוי, בית לוי הוא רמז לכלל הרכבת
האדם ולויתו וחקורו, והאיש הוא צורה, ובת לוי הוא החומר השלם, והוא

¹ עד כמה תליכם רמיונם של המבארים האלה שולל נראה גם סרברי הוורר לפרשת
כחלתוך (ח"ג דף קמ"ט ע"ב): "כמה תביבים מלי דאורייתא דבכל מלה ומלה אית ריון עילאין
ואורייתא כלל עילאה איקרי, ותנינן בתליסר סכילן דאורייתא כל דבר שהיה בכלל ויצא מן
הכלל למד לא למד על עצמו יצא אלא למד על הכלל בלו יצא דחא אורייתא דאיהו כללא
עילאה אע"ג דנפך מנה חר ספור בעלמא ודאי לא איהו לאחואה על ההוא ספור אלא לאחואה
מלין עילאין וריון עילאין ולא למד על עצמו יצא אלא למד על הכלל בלו יצא בנין דההוא
ספור דאורייתא או ההוא עוברא אע"ג דהוא נפקא סכללא דאורייתא לאו לאחואה על גרמיה
נפך בלבד אלא לאחואה על ההוא כללא עילאה דאורייתא כלא נפק... זוכאין אנון ישראל
דאתיבה להו אורייתא עילאה אורייתא דקשופ, וסאן דאמר דההוא ספורא דאורייתא לאחואה
על ההוא ספור בלבד קאתי תיפס רוחיה, דאי הכי לאו איהו אורייתא עילאה אורייתא דקשופ
אלא דאי אורייתא קדישא עילאה איהו אורייתא דקשופ, תא חוי מלך בשר דם לאו יקריה
דיליה הוא לאשתעי מלי דהריוטא כל שכן למכתב ליה ואי מליק בדעתך דמלכא עלימה קודשא
ברוך הוא לא הוה ליה מלין קדישין למכתב ולמעבר מנייהו אורייתא אלא דאיהו בניש כל מלין
דהריוטין כגון מלין דעשו מלין דהנר מלין דלבן ביעקב מלין דאתון מלין דבלעם
מלין דבלק מלין דוסרי וכניש להו וכל שאר ספורין דכתיבין ועביד מנייהו אורייתא אי הכי
אמאי אקרי תורת אסת תורת ה' תמיסה", ובסקום אתר הוא אומר: "ווי לאינון חייביא דאמרי
דאורייתא לאו איהו אלא ספורין בעלמא ואינון מסתכלין בלבושא דא ולא יתיר, זוכאין אינון
צדיקיא דמסתכלין במורייתא כדקא ינות, המרא לא יתוב אלא בקגן כך אורייתא לא יתוב אלא
בלבושא דא" (שם קג"ב ע"א).

✓
Carmy

שנולדה בין החומות. ר"ל שנברא אמצעי בין העולם הנשמי והרוחני... ותהר האשה ותלד בן. הוא השכל... ותוד בת פריעה. כנוי למלך מלכי המלכים. נגור מן בפרוע פריעה... ובתיה הוא השכל הפועל. והיא שתי מלות: בתיה. ומדרכה לפעול ולהשגיח בתחוננים ולהציא שכלם המתפעל ולהשיבו שכל בפעל... ולכהן מדין שבע בנות. יקרא כהן מדין לנפש הדנה והמשנחת על כל דברי בני אדם. ושבע בנית הן שבעה כחותיה... לאה היא הנפש המרנשת ובניה ה' חושים והחוש המשותף. ראובן הוא חוש הראות. שמעון השמע. ולוי המשוש. יהודה הריח. יששכר הטעם. כי יש שכר לפעולתו. זכרון החוש המשותף. דינה היא התפעל המוחשים מן כח המדמה הפועל בהם. בלהה היא הכח המדמה ובניה דן ונפתלי. כי כשמדמה על נכון יקרא דן. ופעולתו כמה שהשינו החושים כאמרו: ובני דן חושים; וכשמדמה הנמנעות והפתולים בהרכיבו המוחשים. יקרא נפתלי. כאמרו: נפתלי אלהים נפתלתי עם אחותי. שהיא המרנשת; ולמה היא הכח המתעורה. ובניה גד ואשר. בקשת הרבר (החיוב) נקרא אשר. והכריתה ממנו (השלילה) גד. לשון נדו אילנא; רחל, רחמאל, והיא הנפש המשכלת. ובניה יוסף הוא המעשי. ובנימין שהוא העיוני; ובני יוסף מנשה ואפרים. שהם המלאכותי והמחשבי¹. בדרשות של הדין וחסרות טעם כאלה בלו את כל ימי חייהם וישנו וידרשו בהן לא רק בחדרי ביתם כי אם ברבים בבתי הכנסיות ובראש כל הצות. ראש המדברים בבית מדרשם של הממשלים משלים האלה היה ר' לוי בן חיים מעיר וויל סראניש הסמוכה לעיר סולחה שבצרפת הרוחנית. בספריו (ליות חן. ובתי הנפשי) הוא חותר ומתאמץ לפתור את ספורי כתבי הקדש. ספורי תולדות ישראל. על פי נאומי המלוסופיה ועל פי דרכי הרמז האליגוריה. ובכלל הלך בפירושי המקראות והגדות התלמוד בשיטה המוטעה שאין כחה אלא בנבוב דברים ועוות הכתובים. כאשר נראה בדוגמא אחת מספרו. בתי הנפשי: במשכן עשר יריעות. להעיר על מציאות עשרה נלגלים הנקראים יריעות. כאמרו נוטה שמים כיריעה... ואלו העשרה הם: הנלגל המקיף בכל, נלגל הכוכבים הקיימים. נלגל המזלות ונלגל שבעה משרתים הנקראים ענני כבוד. המנורה נעשית על מתכונת שבעה משרתים. כי כמו שהמשרתים שבעה והשמש באמצעם, שלשה למעלה ממנו והם: שבת, צדק ומאדים. ושלושה מקבליים אורם מהשמש. כמו שמבואר מן הירח. כן במנורה שבעה נרות וכלם היו פונים אל הגר האמצעי; ובשל הן הערה על נלגל המזלות כי בשלחן היה ערוך הלחם שתים מערכתו. שש שש המערכת. כמו שנלגל המזלות שני חלקים: ששה מזלות צמוניים וששה דרומיים... והארון בא להעיר על הנלגל התשיעי המכסה את הנלגלים. והמזבה של לעולם ההווה והנפסד. וצוה ה' לעשות את האחד מגחשות שהוא הגרוע שבמיני מתכות. והשני שבהיכל מזבח הזהב. להעיר כי גורת מות תעבור על כל נוצר. קמן ונדול שם הוא. וגם מלת נחושת תעיר על הפסד והשחתה

¹ דברי הררשנים האלה, כעלי המשל והמליצה, נמצאים כספורים בספר מנחת כנאות, כיתור במכתב פ"א עמוד צ"א, ובתשובת ה"בש"א סימן תמ"ו ותמ"ז, ששם הרעיש עליהם ועל חכמי פרויבניציא והבדרשי בראשם שנתנו יד להמבארים האלה והלכו בעקבותם לעשות פריצים בתומת תיהדות ולהרבות ודון ומסוגה.

בחלוף אותיות ועשר חלות כנגד עשרה שכלים נספרים... אחרי החכם ר' לוי הזה החרו החוקק עוד הרבה מבארים מתפלספים נמקובלים, אשר, עם כל היותם תמימים וחרדים לדתם ואמונתם. בקשו וגם מצאו בהרבה מאמרי ההגדה שבתורה לא רק ספורי הכרי' הימים מאשר קרה בשנות קדם. כי אם גם רמז אל ההוה, אל כל מעשה הנעשה תחת השמש בכל עת ובכל שעה וגם נבואה לעתיד לבוא. על הרמזים והסודות ההם תלו המקובלים והמתפלספים את שלטוניהם ועליהם תמכו את דעותיהם ושמותיהם אשר יסוד להם.

אבולאפיא. שכל כונתו ומגמתו היתה להפיץ אור על האמת מבלי חשוא לעמו ולדתו ומבלי לבטל את תורת היהדות המעשית בשביל דעותיו החפשיות. לא מצא קורת רוח במעשי תלמידיו המתפרצים ובדרכי המבארים המתפלספים הנמשכים אחריהם ויאמר להנביל את רוח החקירה והדרישה בכתבי הקדש בתנו צר, על פי שמה מסודרת ומסוימת ועים יסודות וכללים קבועים. המתאימים בנטיה אחת שזה בלי הפכים וסתירות. כבן דורו, חכם תורת-הימים הגארי בונג'ינסורא הנזכר למעלה, שהניח ליסוד, שבוע סדרנות ההשגה¹⁾, ערך גם אבולאפיא שבועה דרכים בהבנת ספרי הקדש. הדרך הראשון כולל, הבנת קריאת התורה על פי ששומאי, והדרך הזאת, ראויה היא להמץ העם, כלומר, לכל בני אדם יהיו מי שיהיו, ואפילו אלה התפסים להגיע למדרגה חשובה ונעלה בהתפתחות ההשכלה צריכים בתחלה להשיג השטש ולדעת אותו היטב, שאין המקרא יוצא מידי ששומאי, ואי אפשר שיהיה אדם שלם במושכלות וברעות, מבלי אשר ידע בתחלה את התורה על פי מובנה הששומי. הדרך השני כולל, הבנת הקריאה על פי פירושי המשנה והתלמודי, שהם מנידים באור ששמי התורה במקום שאין כונתם נלויה לכל, כענין ערלת הלב שהתורה צותה למול אותה שנאמר ומלתם את ערלת לבבכם ולפי השטש לא יתכן לקיים זו המצוה לעולם, אם כן צריכה פירוש, והוא כמו שנאמר ומל ה' אלהיך את לבבך ובא אחריי ושבת עד ה' אלהיך, אם כן המלת הלב היא לקחת הדרך אל התשובה לשם יתברך, הדרך השלישי כולל, הבנת התורה על פי דרשי, הייג על פי דרשות ואגרות חכיל, וכדרך הזה אפשר לחקור ולדרוש גם ברכים, בקהל עם, הדרך הרביעי כולל, המשלים והחידות שבכל הספרים ומזו הדרך מתחילים היחידים להבדל מהמון העם, כי המון יבינם על אחד משלשת הדרכים הנזכרים, קצתם יקחום כששומם וקצתם יפרשום וקצתם יבינם כדרשות, והיחידים ישינו שהם משלים, והמה בני עליה המעשים שבכל עם ועם, הדרך החמשי כולל דרכי הקבלות התוריות לבר, וארבע הגתיבות הנזכרות לפני זו הגתיבה כל האומות ששתתפות בהן; המונייהן בשלש מהן וחכמיהן ברביעית עמם; אך אל הדרך החמשי הוה, היא, התחלת חכמת צירוף האותיות בכללה, יוכו רק חכמי הקבלה הישראלים לבר, אחרי שהגיעו להשתלמות סודית, ובה הם נבדלים מכל ההמון שבעולם ומחכמי האומות וגם מחכמי ישראל, הסי הרבנים בעצמם, המתנגלים תחת שלשת הגלגלים הנזכרים. הדרך השש

¹⁾ Von den sieben Graden der Contemplation (Noack, die christliche Mystik des Mittelalters, S. 129).

הוא נתיב עמוק עמוק ומי ימצאנו, הוא אופן החקירה אשר יציעו אליו רק יחיד סגולה, המה המחבודדים ברצותם להתקרב אל השם קרבה שיהיה פעלו יתברך ניכר בהם לעצמם, ואלה הם הבאים להרמתם בפעלם אל פעל השכל המועיל, ושם זו הנתיבה כהלל סוד שבועים לשונות שהיא בניסמריא ציחוף האותיות והיא השבת האותיות אל חמסם הראשון בהזכרה ובמחשבה על דרך עשר ספרות בליטה שסודם קדוש וכל דבר שבקדושה אינו פחות מעשרה ולא עלה משה למעלה מעשרה ולא ירדה שכינה למטה מעשרה, וכונתו בזה, כי הדרך הזה הגדו הדרך המוביל אל תכלית השלמות העיונית, לההשגה האמתית בהיות העולם ובאחדות הסציות כלה, להשיג כי הכל הוא אחדות גמורה וכי הרבוי והשנוי אינו אלא בצורה ועשר הספרות הן רק צרופי שמות, והכל נובע אל מקום אחד, השגה שרק יחיד סגולה הם חכמי האמת, וזכים לה, הדרך השביעי הוא, נתיב מיוחד וכולל כל הנתיבות והוא קדוש קדשים והוא ראוי לנביאים לברם והוא הגלגל המקיף בכל ובהשגתו ישג הדבור הבא מהשכל המועיל על הכח הדברי, שהוא שמע שומע מהשם יתברך באמצעות השכל המועיל על הכח הדברי והוא דרך אמתת הגבואה ומיוחדת והיא ענין דעת השגת מהות השם המיוחד, כמו שנתבאר ענינו בספר המדעי להרמב"ם (חלק שני פרק ל"ו), ההשגה הנבואית הזאת היא החכמה היחיד עליונה שבמדרגות האדם ותכלית השלמות, אשר באמצעותה ישיג האדם השכל המועיל על נקלה ועל ידה יתעלה על כל החוקרים החכמי האומות מדור דור.

אלה הם שבעת הדרכים, שכל התורה נכללת בהן ועל פיהם יסבו אפני הבאר השונים להבין במקרא ולהעמיק בפרושי, אם בדברים שישושים ומפורשים או ברמזים וסודות והצגאים ממלות, מצדפי שמהו תיממריאת ונחשקין, אך הדרך העולה על כלם, והחשוב מהם במעלה הוא זה שעמד עליו אבולאפיא והוא דרך דעת ציחוף האותיות והשמת הקדושים, שהיא חכמת התניין המצמי העליון, והיא הקבלה האמתית, המיוחדת מכל קבלה, הקדמתיה כלן מושכלות ראשונות ונולדות מן המדינות האישיות המביאות לידי המושכלות הכלליות.

אבולאפיא חותר להמעים ולהסביר את הענין הזה מעט על פי השכל, ודבריו אלה בנויים על יסוד השקפת אריסטו בראש ספרו המליצה, הנה אריסטו אמר, שהתיבות שידובר בהן מורות תחלה על המושגים והצוריים אשר בנפש והאותיות הנכתבות מורות תחלה על אלו התיבות, וכמו שהאותיות הנכתבות, ר"ל הכתב, אינו אחד בעצמו לכל האומות, כן התיבות שמשופר בהן על הענינים אינן אחדות בעצמן אצל כל האומות, ולזה היתה הוראת אלו (הכתב והלשון) בהם כמה לא במבוע, לא כן הענינים אשר בנפש האדם, היינו המושגים, שהם ציורי הנפש והשכל: הם אחדים בעצמם לכל ונמצאים במבוע לכלי, כלומר, בכל אדם יש הכנה להשתלם בשכלו ולקבל מושגים שכליים, כי בה חוננו מאת השם כל הנבראים בצלמו ועליה נוסדו חיי החברה וצוותא של בני אדם, אלא שכל אחד יבטא אותם על פי סגנונו, כל עם ועם בלשונו המיוחד לו, והנה ידוע, כי יש מלות אשר כשהן לעצמן אין להן כל מובן ורק על ידי ההרכבה והחבור, כלומר, בהצרפן למאמר שלם, כשהרכיב קצתן על קצת או נחלק קצתן מקצת יקבלו צורה, ובהפרדן אחר כך, כשהחלקו נפרדים, לא יורו לא על האמת ולא על השקרי, כלומר,

יפסידו צורתן, ואולם אבולאפיא סוכה, כי גם באותיות הדבר כן, כי לפי שהאותיות הם מורכבים מחומר וצורה והתיבות מורכבות מן האותיות והענינים מורכבים מתיבות, מן הדין הוא אם כן שיהיו על כל המציאות, שכן נמצא מאמת שגם האותיות מכונות לקבל כל צורה שהיא והצורות מתחלפות בהן לפי הרכבתן וצרופן של האותיות, ואם כן כל צרוף אותיות של השם הקדוש הוא צורה שיוחדת בכחות של מעלה; ודעת אלו הצורפים על צד האמת היא השנת סבע האלהות בהשנה אמיתית וברורה, כי הצורפים האלה מורים על מציאות אלהית, וצורפי השמות הם על פי הערך הפנימי שיש לכל אות ואות לפי מספרה וחשבונה, ולפי החשבון המתחייב משמות מנינם ולפי סגולת המנינים שיש בהוראת כל אות ואות מהן וידיעת השתחפותן והבדל צורתן, כאשר רמז כבר הרמב"ן, ועל כן יאמר אבולאפיא במספרו, סתרי תודה (שהוא לדעתו, סוד עיקר הנבואה) על האותיות שהם, אורים ותומים, המאירים עיני הלכבות, ומשלימים רעיוני המחשבות, ומזכים היעות העליונות ומראים דרכי ההתבוננות, ומודיעים המעמדות, ומורים מציאות הדתיות הנפרדות, ומנידים העתידות, וכל המעמיק בצורפיהן חלופיהן להוציא מהן השמות הקדושים, או ישפיע עליו שפע רוח הקדוש וישכיל לחדור תמיד אל הכוונה המסתתרת הצמונה בכל מלה ומלה ובכל אות ואות, וידיעה הזאת אינה נקנית, כאמור, על ידי למורים ומחקרים, כי אם על ידי הארה שכלית, על ידי רוח נבואה, אשר בהקבלה האמתית יסדרה.

זה הוא תוכן שמתו של ר' אברהם אבולאפיא ואלה הם הלמודים הראשונים המסתעפים ממנה והמפורטים אנה ואנה בחבריו וספריו השונים למיניהם, הנה חקירותיו אינן אמנם פלוסופיה דתית במלוא מוכן המלה הזאת, ומה גם פלוסופיה דתית של ישראל, כי דבם מעיקרי הדת הישראלית לא נכנסו כלל בחקירותיו, וגם אין בהן אף זכר לתורת המדות ולמודי המסר, שהם התכלית המכוונת בכל פלוסופיה דתית; אולם בכל זאת אין ספק לנו, כי נמצאו בספריו כמה רעיונות טובים וחשובים, ועל כל פנים עלינו להודות, כי השפיעה הקבלה שלו — עם כל הערבוביא והתחזו השוודות בקרבה — גם טובה מרובה על התפתחות רגש הדתי בישראל, בהכניסה תוך רוחני ורגש סיומי לתורת היהדות, אשר, על ידי המון המקרים, החליטות והתמורות, שהתחוללו והסתערו עליה בעת ההיא מעברים שונים, קבלה או פנים נועמים וצנומים ותהי כנויה חנופה בלי רוח חיים, שאין בה רק קליפה ותמונה חיצונית, התועלת השנית, שהביאה תורת אבולאפיא, היא ההתעוררות וההתלהבות הגדולה, שקמה על ידה בקרב האומה בתקופת הקסאון והתדרסה והיא ותפח באספה נשמת חיים חדשים, חיי רוחנית ואצילית, את החוץ הזה הגנו רואים גם בהליכות הטבע; אם שתי רוחות מנשבות משני עברים מהופכים אל עצם אחד העומד בתוך, אז העצם ההוא נצב איתן על עמדו מכל, לנוע ולזוע שיושר מצבו; או אם שני מאורות גדולים שולחים את קרני אורם על מחזה אחד, האחד מעבר מזה ותשני מעבר מזה, אז יראה המחזה מואר באור גדול מכל צדדיו וסרו כל הצללים מסביבותיו, כמראה הזה ראינו גם פה, כל המלחמות המריכות והקסמות, כל הפנעים, הסערות והזעזוע, לא רק כי לא הכניסו בקרב האומה שמץ רוח יאוש, כי אם גם היו מאמצים אותה להשניא חיל, ההתנדרות התקופה להתלמד ולכל נושאי כליו

שקמה אז בישראל לרגלי שמת אבולאפיא. עוררה את האומה להלחם בכל מאמצי כח בעד תקומתה הרוחנית ובעד קיום קניני רוחה וסגולות דתה. ותשם בהם את כל מעיניה ותעמיק חקר להתחקות על שרשי כל קיהם הדקים. על תבנית כל צלליהם הגמורים מהם ועל נקודות האור המופיעים על פניהם. ומה היתה נסבה. כי התפתחה ברוחה ושכלה. ותשכל ותעש חיל בכל דבר חכמה. בחקר דת ובסלוסופיה ובכל ענפי חכמת סופרים. ובמשך זמן קצוב. בשזב המרנוע ובהשבת המלחמה. התאחדה עוד הפעם את כל תפוצות האומה למרכז רוחני אחד.

בנוגע לתמונתו המוסרית. להלך נמשו ותכונות רוחו. הנה כבר אמרנו כי היה אבולאפיא בעל מזג טוב וישר לב רוח. איש שפיו ולבו שוים. ואין כל ספק כי היה רחוק ממנו הרעיון לברות מלכו חוון שוא ולרמות את העם. כי אם היה מרומה מהשפעת תענועי חושיו. וכל החוון אשר נשא לבני עמו בתור התנלות הנבואה הם דברים אשר הרגיש אותם בנמשו והאמין בהם באמת ובתמים. אבולאפיא לא היה כופר בעקרי התורה. כי אם חוקר מתפלסף שדעותיו לא נתבררו אולי גם לעצמו. וברוחו היתה ערבוביא מדעות ואמונות סותרות זו את זו; כן לא היה סוקר ומזלזל את הדת כי אם שומר מצוה ונוהר בקיום המצות המעשיות ולא עלה על לבו לבטל את תורת היהדות המעשית בשביל דעותיו התפשיות. כי היה אבולאפיא סמל דמות מדרו רבי הלל סווי רונא שהצטיין כנדוע בענותו וחסידידות. בישרתו ותום לבבו. וכמהו אהב גם הוא את האמת. היושר והתים יותר מכלם. אולם לרגלי חיי הברידות הגוירות השקיע את עצמו במחשבה ועיון דת. ועד מהרה הרגיש בעצמו את רוח הנבואה שנאצלה עליו. ובחזונו ראה את האל היחיד. אשר זה כבר הרבה לחשוב על אדותיו. נגלה אליו פנים אל פנים. וגם המיל עליו את התעודה הרוממה להפיץ דעת אחדות האלהים בקרב בני עמו. כנדוע הנה כל בעלי דמיון והויה. כל בעלי שגעון. חולי מחלת הנפש. משינים לעמים מציאות מרומה של איזה דברים. לא על פי רשמים המתרשמים בקרבם על ידי כלי ההרגשה ופעולות היצונית. כי אם על ידי תנועה פנימית המתחוללת בקרבם. הם מאמינים פעמים לראות. לשמוע ולהרגיש איזו פעולות. אשר באמת לא מצאו להם כל מקום במציאות. אנשים ממין הזה אינם מתעים. כי אם מתעתעים ונתעים. איש כזה. בעל הרגשה ודמיון חזק. היה גם אבולאפיא. וזאת היא שהביאתהו לידי נבואה מרומה ומימעת. רק אחרי שנמצאו מתנגדים רבים וחזקים לו. והגיבא הנדרף גלאה מרוב הירדיפות והתלאות. המעצורים והמעקשים שאספו אותו מסביב. אז הוכרח לאחז גם בתחבולות שוא ושקר להלחם בעד קיום המלאכות הדתית שהוטלה עליו מאת האלהים לפי דעתו ולבצר את שמתו הדתית בחוון בדים. בספרי נפלאות ובאגדות מורדות ומתמידות. כדי לתפוש את המאמינים בלבם ולהוליך אותם שבי במקסם דמיוניו והיותיו. וגם אז אולי לא היה בעיני עצמו כחוטא ומושע על פי הפתנם הידוע; התכלית מכשרת את האמצעים. ועם כל זאת נשאר אבולאפיא בן נאמן לעמו ולמקור מחצבתו ולא חדל מאהוב את בני אחיו אהבה תמה ונאמנה; גם כל הצרות והמצוקות שאספוהו לא יכלו להכחיד בלבו את רגש חבת הלאום. כי כל משאת נמשו היתה רק תקומת עמו וחכנו הרוחני ותהי זאת חוון לבו ומטרת חייו בחלד.

אחרית החכם המסכן הזה לעת-קצתו לא נרע, גם שנתו נחתו (מקום קבירתו לא נודעו לנו עד היום הזה, בטודע היה אבולאסיא כל ימיו בע ועד במקום למקום ולא מצא מרגיע לכף רגליו גם באחרית שנתו, ואין כל ספק איסוי כי מה גדרך נדרו, הרחק מאדם העיר, רחוק מקרובו, ממשפחתו, ומתלמידיו, בערצו בחיים. אחרי שנתו מספר באימליה יצא משם וילך הלך ונסוע בעיר ספרד בברצלונא: בבורגוש ובמדינת-שלום, בחסנו ותקותו לאסף תלמידים ומאמינים תחת רגלו ולעשות נפשות לחלומתיו ודמיוניו, אך כנראה לא היתה לו תקומה בספרד ועל כן עזב עד מהרה את הארץ ההיא וישב שנית לאימליה תקע את-אחלו בעיר-רומא (עין למעלה עמוד 20), מרומא שם פנו להאי סיציליא וישב בעיר מיסינה ימים ספור, אך גם שם לא היתה לו תקומה, מהת הרבנים המתיימים ויצא גם משם וידו על ראשו ותיישב על אי קסן קומיט בקרבת האי מצ'לסא (לערך שנת היא מ'ח), ופני אז נעלמו עקבותיו ואבד וכזונו שותך הקהל, אבולאסיא חבר לסי עזתו (נפאטרו, שבע נתיבות התורה) עשרים וששה (כמנין יהודי) חבורים בחכמת הקבלה ועשרים השנים (כמספר האותיות של האלפא ביתא העברית) ספרי נבואה, אשר-ספר-ידו כנראה אחרים לסמיון, אחרים כבר נדפסו, מהם בשלמותם ומהם פרקים פרקים, בספרים וחבורים שונים, ורובם מתגוללים עוד בבתי אגרות הספרים השונים ומכנים ליד חרוצה להסיר מעליהם אבק החלודה ולהוציאם מססגר לאור.

ואלה הם הספרים הנודעים לנו עד היום, הודות לחקירות החכמים לאנדריעד (באריענטל לשנת 1845 מגליון 24 והלאה) וילינג (בספריו: דה-פלזוסופיה-הקבלה ונגני חכמת הקבלה), אשר התעוררו ראשונה להעלות אותם מתהום הנשיה:

- א. אוצר עדן ננו (נדפסו ממנו סידורים אחדים בביהמ"ד ז'ני עמוד XL).
- ב. ספר חיי עולם הבא (חבר בשנת 1280 ונדפסו ממנו לקוסים אחדים אנגל וילינג בספרו, הפלזוסופיה והקבלה; עמוד 43).
- ג. סתרי תורה או ספר מפתחות (סידוש לספר בראשית).
- ד. סידוש לספר השם' להראביע.
- ה. ספר דקדוק (הביאו באגרתו לרי יהודה המבונה שלמון).
- ו. גן נעול, סידוש לספר יצירה (חבר בשנת 1269).
- ז. אמרי שפר (חבר בשנת 1291; הפתיחה נדפסה אנגל וילינג: הפלזוסופיה והקבלה עמוד 33).

ח. אור השכל, עיד צורת האותיות הרכבתן (בעשרה פרקים).

ט. פלאות חכמה (חבר בשנת 1285; בספר האות שלו הוא אומר: בשנת ארבעים שנה וחמש שנים וחמשת אלפים שנה... בעצם היום ההוא החל זכריו הרועה לכתוב פלאות חכמה, אך אין זה הס' פלאות הנזכר בתשובות הרשב"א בסימן תקמ"ח, כאשר שער לאנדריעד, כי הדברים שם מוסבים על דבר הגביא מאולא כאשר יזכיר קשוד העינים בהפתיחה להתשובה והיא; ראה יו אל: מדרש הזהר עמוד ס"ה וילינג: בייטרפאנע מחברת ראשונה עמוד ל"א).

י. ספר הגמ או גמ השמות.

יא. ספר האות (יצא לאור בשנת תרמ"ח עיי וילינג בס' הזבל לנרמיו).

יב. חיי נפש, מירוש על הס' מורה נבוכים להרמב"ם,

יג. ביאור סודות המרה או סתרי תורה (נמצאה בידי ממני העתקה עמ"כ אכספורד).

יד. אגרת לר' יהודה המכונה שלמך (נרפס בנגזר הקבלה ל"ליניק עמוד 12).

טו. ספר הישר (הכר בשנת 1279 בעיר אורבינו).

טז. ספר החיים (הכר בשנת 1280 בקפואה).

יז. ספר המרה (נכתב ניכ בקפואה בשנה הדיא).

יח. ספר העדות (נכתב ברומא בשנת 1282).

יט. שבע נתיבות התורה (נרפס בהפילוסופיה והקבלה ל"ליניק מעמוד 1 הלאה).

כ. ספר המליץ (את ארבעת האחרונים האלה הוא מכנה בשם ספרי

נבואה).

כא. ספר החשק.

כב. מירוש ספרי נבואה.

כג. רמזות לסתרי תורה.

כד. לקושי מאמרים קטנים (ראה לאנדויער שם עמוד 418).

בכל ספריו ומאמרו, אשר בכלל מיוסדיהם הם על אדני שמת צרוסי המספרים והאותיות שהיא לדעתו מקור כל החכמות ותכלית כל החקירות, בחר לו המחבר סגנון פיוטי, סגנון עצמי ברור וטהור ומצוין במינו, בלי סלסולים ומליצות ריקות שהיו נהוגים אצל רוב המחברים בימיהם ההם, ועל כן היו ספריו למופת לצעידים רבים שהלכו בעקבותיו ויאצילו מרוחם שפע רב ועצום על הליכות רוח היהודים משך מאות בשנים. על ידי תלמידיו הבאים אחריו רחבו ונסכו הלמודים והחקירות האלה בכל תפוצות ישראל ועד מהרה הושגו עליהם נוספות נסתרות, שבהם ימלאו על פי רוב הסודות אשר ערסל חתולתם את מקום הבינה וההנין הישר ואשר העלו פרי בימיהם הבאים בעת צמחה הקבלה המעשית על אדמת ישראל, המלאה סודות אין סוף, חקירות בלתי תכליות, ריון ריון אשר ערכבו אור בחשך, עיון בהירה, ויפרשו מעטה כהה על כל הלככות.